

TECHNICKÁ UNIVERZITA V LIBERCI

FAKULTA PŘÍRODOVĚDNĚ-HUMANITNÍ A PEDAGOGICKÁ

Katedra: Katedra pedagogiky a psychologie
Studijní program: Pedagogika
Studijní obor (kombinace): Souběžné doplňkové pedagogické studium

Vývoj Střední průmyslové školy textilní Jihlava - Helenín The Evolution of Secondary Industrial Textile School Jihlava - Helenín

Bakalářská práce: 08–FP–KKP– 1

Autor:

Ing. Vladislava Frühbauerová
Zhoř u Jihlavy 104
588 26

Vedoucí práce: doc. PaedDr. Horák Josef, CSc.

Konzultanti: Mgr. Lenka Hřebíčková
Ing. Miroslava Hübnerová

Počet

stran	grafů	tabulek	pramenů	příloh
43	6	3	13	2

V Liberci dne 8. prosince 2008

Prohlášení

Byl(a) jsem seznámen(a) s tím, že na mou bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, zejména § 60 – školní dílo.

Beru na vědomí, že Technická univerzita v Liberci (TUL) nezasahuje do mých autorských práv užitím mé bakalářské práce pro vnitřní potřebu TUL.

Užiji-li bakalářskou práci nebo poskytnu-li licenci k jejímu využití, jsem si vědom povinnosti informovat o této skutečnosti TUL; v tomto případě má TUL právo ode mne požadovat úhradu nákladů, které vynaložila na vytvoření díla, až do jejich skutečné výše.

Bakalářskou práci jsem vypracoval(a) samostatně s použitím uvedené literatury a na základě konzultací s vedoucím bakalářské práce a konzultantem.

V Liberci dne 8. prosince 2008

Ing. Vladislava Frühbauerová

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala panu doc. PaedDr. Josefu Horákovi, CSc. za vlídné vedení a podnětné rady a připomínky při práci.

Dále děkuji paní Mgr. Lence Hřebíčkové a paní Ing. Miroslavě Hübnerové za vstřícné jednání a poskytnutí potřebných informací o SPŠT.

Děkuji všem respondentům, kteří vyplnili můj dotazník a hlavně mým rodičům a přátelům za podporu a pomoc v průběhu studia.

A n o t a c e

Cílem bakalářské práce je analyzovat změny ve skladbě učebních oborů na Střední průmyslové škole textilní Jihlava – Helenín. V posledních několika letech zde byly klasické technologické obory nahrazeny uměleckými. První část práce se zabývá historií odborného školství, další vznikem a vývojem textilní školy v Heleníně. Ve výzkumné části je sledován vývoj oborů, počty uchazečů o studium a počty přijatých žáků, celkový počet žáků, ale také jejich prospěch a absence v daném období. Poslední část je věnována dotazníku, jehož cílem bylo zjistit, jakým směrem by doporučovali škole se ubírat její absolventi.

Klíčová slova

odborné školství, vývoj odborného školství, učební obor, Střední průmyslová škola textilní Jihlava - Helenín, počet žáků, uplatnění absolventů

A n n o t a t i o n

The main aim of this bachelor thesis is to analyze changes in training branches of Secondary Industrial Textile School in Jihlava – Helenín. In the last several years the artistic fields replaced the classical technological branches. The first part of the work deals with history of vocation education the origination and evolution of the textile school in Helenín. The experimental part observes evolution of branches and evaluates number of aspirants for study, the number of accepted students, overall number of students and also their well-bring and absence in given epoch. The last section of bachelor thesis works with questionnaire, where the school absolvent opinions of school next direction were looked for.

Key words

vocational education, evolution of the vocational education, training branches, Secondary industrial textile school Jihlava - Helenín, number of students, graduate utility

A n n o t a t i o n

Das Ziel dieser Bachelor-Arbeit ist die Analyse von der Lehrfächeränderungen in der Fachschule für Textilindustrie in Jihlava - Helenín. In den letzten Jahren worden hier die klassische technologische Lehrfächer mit artistisch ersetzt. Der erste Arbeitsteil beschäftigt sich mit der Geschichte des Fachschulwesens, der nächste Teil beschäftigt sich mit der Entstehung und der Entwicklung der Schule in Helenín. In dem Forschungsteil werden die Entwicklung der Fächer, die Zahl der Studiumbewerber und der aufgenommenen Studenten, die Gesamtzahl der Studenten und auch ihre Fortgang und Fehlen zur gegebenen Zeit betrachtet. Der letzte Teil wird einem Nachfragebogen gewidmet, wo sich die Absolventen ausdrücken, durch welche Richtung die Schule gehen soll.

S c h l ü s s e l w ö r t e r

das Fachschulwesen, die Entwicklung des Fachschulwesens, die Lehrfächer, die Fachschule für Textilien Jihlava - Helenín, die Anzahl der Studenten, die Einsatzmöglichkeiten der Absolventen

Obsah:

Úvod.....	7
1. Počátky textilní výroby v Čechách	8
2. Historie textilních škol v Čechách	10
2.1 Počátky odborného školství	10
2.2 Vývoj odborného školství v rozmezí let 1848 až 1918	11
2.3 Vývoj odborného školství v rozmezí let 1918 až 1945	14
2.4 Vývoj odborného školství v rozmezí let 1945 až 1989	16
3. Textilní průmysl v Heleníně	18
3.1 Počátky helenínské textilní školy	19
4. Podmínky po roce 1989	20
5. Výzkum.....	22
5.1 Metodika výzkumu	23
5.2 Přehled nabízených oborů.....	25
5.3 Porovnání oborů z hlediska počtu žáků hlásících se do prvních ročníků	29
5.4 Celkový počet žáků, porovnání počtu přihlášených a přijatých žáků.....	31
5.5 Studijní zdatnost žáků.....	33
6. Dotazník.....	36
7. Závěr	39
Seznam použité literatury	41
Seznam příloh	42

Úvod

Roku 1989 se naše země po padesáti letech nejprve fašistické a následně socialistické nadvlády opět osamostatnila a začala hledat svoji identitu. Jako v celé společnosti došlo zřejmě ke změnám i ve školství. Po absolventech škol už v zaměstnání není vyžadováno tak úzce specializované zaměření na vykonávání určité práce. Nyní je důležitější, aby byli pracovníci schopni přizpůsobit se změnám vyplývajícím z vývoje vědy a techniky a společenských podmínek vůbec. Mimo tyto, řekli bychom, vnitřní postoje k zaměstnanci dochází ke změnám ve struktuře našeho průmyslu a tím pádem i ve školství. Do popředí zájmu žáků a jejich rodičů se řadí maturitní obory zaměřené na ekonomiku, veřejnoprávní činnosti a umění. Oproti tomu upadají mnohé tradiční obory jako je strojnictví, hutnictví a také textil.

Zmíněnému trendu v textilu napomáhá otevření hranic a dovážení laciných oděvů z asijských zemí, kde je výroba pro podnikatele výhodnější díky levnější pracovní síle. České podniky, i když většinou vyrábí kvalitnější zboží, nejsou schopny konkurovat ceně východních produktů. Dochází tedy stále častěji k jejich úpadku.

Situace textilního průmyslu a tedy ani textilních škol, které vychovávají mladé textilní odborníky, v naší republice není snadná. Tato práce pojednává o Střední průmyslové škole textilní Jihlava – Helenín. Textilní škola zdárně přečkala prvních 14 let po znovunastolení svobody v naší zemi. V průběhu těchto let samozřejmě docházelo k úpravám studijních oborů, ovšem stále se jednalo převážně o obory technologické. Nyní se však směr školy razantně změnil. Tradiční obory byly zrušeny a nahrazeny novými, zaměřenými na umění a výtvarnictví.

Stav průmyslových odvětví a také jim odpovídajícího odborného školství je závislý na hospodářských, politických a společenských podmínkách státu. Neboť je pro pochopení jevů v současnosti výhodné poučit se z minulosti, první části práce jsou věnovány vzniku a vývoji textilní výroby a odborného školství u nás.

Výzkumná část sleduje počty žáků, poměr přihlášených a přijímaných žáků a jejich prospěch. Pokouší se nalézt odpovědi na otázky, zda udělala škola krok správným směrem, jestli zbytečně neriskuje rušením starých osvědčených oborů, je-li o nové obory opravdu větší zájem než o technologické a zdali budou mít takto absolventi vyšší šanci uplatnit se v praxi. Pro zjištění, jaký pohled na věc mají bývalí studenti textilní školy, byl sestaven a vyhodnocen dotazník.

1. Počátky textilní výroby v Čechách

Výroba přízí, tkanin a pletenin u nás sahá do pradávných dob. V našich zemích byl v důsledku klimatických podmínek nejvíce rozšířenou a dostupnou textilní plodinou len. Jak příze, tak tkaniny byly nejprve zhotovovány doma pro potřebu rodiny. Později, ve 14. století se setkáváme s příchodem plátenictví do měst a, podobně jako v případě dalších řemesel, se sdružováním tkalců do cechů. Domácí výroba plátna však nevymizela, stále si držela svou kvalitu a dokonce svou cenou konkurovala plátnu vyráběnému ve městech.

Na konci 15. století u nás dochází k rozvoji plátenictví. Hlavní příčinou byla zvýšená poptávka po plátnu pro zahraniční trh. Nemalý vliv na to měly zámořské objevy v Americe a Asii, neboť země, které si zde vytvářely svá koloniální panství, potřebovaly velké množství tkaného zboží. Ač očima dnešních odborníků bylo plátno tkané z nestejných přízí a mělo spíše šedou barvu, vyváželo se do Itálie, Španělska a Portugalska.

Kromě plátenictví bylo u nás rozvinuto i soukenictví, které zpracovává vlnu na sukno. Soukenictví bylo rozšířené zvláště v oblastech nevhodných pro zemědělství, tedy na severu Čech a Moravy, ve Slezsku a také na části Českomoravské vrchoviny.

Po prohraném stavovském povstání a třicetileté válce, která skončila roku 1648, byla naše země zpustošena. Došlo ke snížení počtu obyvatel, některé vesnice a města byly vypleněny, dobytek vyhuben a úrodná půda znehodnocena. Utrpělo i do té doby slibně se rozvíjející plátenictví a soukenictví. Nebyli lidé, kteří by zpracovávali vlákna. Proto se vlna vyvážela do zahraničí a dovážela se už hotová dražší sukna. Tyto důsledky bylo nutné odstranit, ovšem v rámci feudálního výrobního způsobu to šlo jen stěží.

Války s Francií v druhé polovině 17. století byly podnětem pro uplatnění merkantilismu. Jeho základní myšlenkou je vyvážet produkty namísto surovin, neboť produkty vyrobené v tuzemsku jsou pro obyvatele levnější než dovážené výrobky. Tím, že se suroviny musely zpracovávat zde, se vytvořila i základní podmínka pro rozvoj výroby. Na výrobu sukna se přeorientovala textilní výroba ve Slezsku.

Ovšem výrobu stále ovládají uzavřené cechy. Proč uzavřené? Protože v cechu byl stanovený počet mistrů, každý mistr směl mít jen několik tovaryšů a učňů. Cechy znemožňovaly tovaryšům stát se mistry. Z toho plyne, že získat dovednosti pro řemeslo

šlo jen s těží. Smělo se vyrábět jen určité množství výrobků a prodávat je za stanovenou cenu. Takový trend brání rozvoji výroby a tím i celé země.

V těchto podmínkách se od druhé poloviny 17. století začínají zakládat manufaktury zvláště textilního zaměření. Nejprve vznikaly z iniciativy jednotlivců, postupně byly stále více podporované státem, který jim poskytoval různé úlevy a privilegia. Předností manufakturní výroby je hlavně dělba práce, kdy se každý řemeslník specializuje pouze na část výrobního procesu. Výroba se sjednocuje, vyrábí se stejnoměrnější příze, látky se tkají ve stejných šířích. Dále se zavádí nové druhy látek a nové technologické postupy inspirované holandskými, francouzskými a italskými vzory.

Po první prusko-rakouské válce v polovině 18. století se habsburská monarchie musela vzdát mimo jiné i Slezska, jež bylo důležitým střediskem textilní výroby. Tuto ztrátu bylo nutné rychle nahradit. Produkovat výrobky ve větším měřítku nebylo možné v rámci cechovního zřízení. Naději představovaly manufaktury, které nebyly svázány povoleným počtem dělníků, množstvím výrobků apod.

Na začátku 19. století se textilní výroba řadila mezi významná „průmyslová odvětví“ Čech. Do této doby jsou zasazeny počátky průmyslové revoluce, jejímž hlavním vynálezem je parní stroj. Manufaktury nestačí hospodářským změnám a výroba se začíná koncentrovat do továren, kde už jsou stroje poháněny ne lidskou, ale parní silou. [2], [3]

2. Historie textilních škol v Čechách

Počátky textilního školství u nás spadají asi do poloviny 18. století a jdou ruku v ruce se vznikem manufaktur. Do té doby se textilní výroba soustřeďovala do cechů a byla hlavním zdrojem obživy v oblastech nevhodných pro zemědělství, zvláště pak ve Slezsku, které bylo jedním z našich nejdůležitějších středisek textilní výroby. [2]

2.1 Počátky odborného školství

Do 18. století u nás ovládaly řemeslnou výrobu cechy, do nichž se sdružovali řemeslníci v daném oboru. S tím souvisela i možnost vyučit se v nějakém oboru, protože cechy byly jedinou cestou k dosažení kvalifikace a pro každý byl omezen počet mistrů, tovaryšů a učňů. Za vstup svého dítěte do učebního poměru museli rodiče cechovnímu mistru zaplatit vysoký poplatek. Učeň se na své řemeslo připravoval vykonáváním jednodušších prací, složitější jen odhlížel od mistra. Za vykonanou práci dostával stravu a ubytování.

Na začátku 18. století začaly vznikat podniky s manufakturním způsobem výroby. Hlavním znakem manufaktur je, že řemeslníci jsou podnikatelem najímáni jako námezdní pracovníci. Na rozdíl od výrobního systému v ceších, kde každý dělník pracoval na svém výrobku od začátku do konce, se zde uplatňuje myšlenka dělby práce, a tudíž specializace každého dělníka na určitou část výrobního procesu.

V této době vyvstala potřeba tkát látky s novými vzory, konečnými úpravami apod. Z tohoto důvodu podnikatelé začali do svých továren zvat jako učitele odborníky z cizích zemí, kde už byly nové výrobní postupy zavedené. Ti zaučovali v netradičních způsobech výroby jak pracovníky v manufakturách, tak i doma. Rostla specializace dělníků ve výrobě a vyvstala potřeba výrobu unifikovat, tzn. vypřádat přízi o dané jemnosti, tkát látky s určitými rozměry.

Na potřebu přádelnických a tkalcovských škol zareagoval jako první hrabě J. L. Chamaré roku 1755, kdy v Potštejně založil první přádelnický kurs. Zkušený mistr zde během tří týdnů zaučil čtrnáct přadlen. Protože se tento počín příznivě podepsal na kvalitě vyráběné příze, byl roku 1765 vydán patent o povinnosti královských měst zřídit přádelnické a rok poté i tkalcovské školy. V těchto „školách“ už se neučilo jen

odhlížením, žáci se zde seznámili i se základní odbornou teorií. Byla to příležitost hlavně pro tuláky, sirotky i slabší lidi, kteří by na jinou práci nestačili.

Protože musel dělník pochopit složitější pracovní postupy, vyrábět zboží v určitých rozměrech a kvalitě, vyvstala potřeba, aby uměl alespoň číst, psát a počítat. Stát, který měl zájem nejen o to se politicky, kulturně, ale i hospodářsky rozvíjet, vydal roku 1774 zákonné opatření o všeobecné a povinné školní základní docházce pro děti od šesti do dvanácti let. Pro vzdělávání řemeslnictva mělo velký význam zakládání hlavních a normálních škol. Od roku 1774 byly při hlavních školách ve městech zřizovány čtvrté třídy pro učně. Později se k nim připojily tzv. nedělní nebo opakovací školy, povinné pro všechny učně a pro mládež do dvacátého roku věku. Dvou až tříhodinové vyučování v nich probíhalo v neděli, bylo zaměřeno na opakování a prohlubování trivia, jelikož to bylo základním předpokladem pro vyučení. Odborné teorie se v nich probíraly jen zřídka, ve vyšších ročnících se učni zaměřili na kreslení.

Na konci 18. století vznikaly industriální (průmyslové) školy, kde se žáci učili základům domácí výroby, k nimž patří např. předení, vyšívání, chov bourců, pěstování lnu, chmelu apod. Jejich existence však přečkala pouze přelom 18. a 19. století.

Ve 30. a 40. letech 19. století v době, kdy u nás byla průmyslová revoluce v plném proudu, se začínají za podpory Jednoty pro povzbuzení průmyslu v Čechách budovat průmyslové školy. Jednota podporovala vývoj průmyslu vydáváním knih, časopisů, organizovala výstavy a zřizovala nedělní průmyslové školy, kde byly studentům bezplatně rozdávány přednášky. Roku 1857 byla v Praze otevřena také česká průmyslová škola. Ve večerních kurzech se zde především učni a tovaryši seznamovali se základy vědních oborů, které měly vztah k jejich řemeslu. [2]

2.2 Vývoj odborného školství v rozmezí let 1848 až 1918

Rok 1848 byl významným mezníkem v dějinách odborného školství, které od nynějška už není odkázáno jen na iniciativu jednotlivců. Jeho organizace se ujímá stát a dává tak možnost pro vytvoření soustavy odborného školství. Důležitou událostí v tomto roce bylo zrušení roboty za náhradu, kdy dochází ke změně dosavadního feudálního způsobu výroby v kapitalistický.

Reakcí na revoluční rok 1848 bylo nastolení Bachova absolutismu. Během něho sílila snaha prosazovat hospodářské a školské reformy. Habsburská monarchie musela čelit konkurenci západních zemí, hlavně Francie, jejíž úspěch měl příčinu ve vyspělém živnostenském a řemeslnickém školství. Při hledání vhodné formy učebního zřízení odborného školství se jezdili pedagogičtí pracovníci inspirovat do ciziny.

Roku 1851 byl podán návrh na úpravu základního a technického vzdělávání. Návrh se týkal reálných škol, které se začaly vyvíjet ve 30. letech 19. století. Pojednávalo se v něm o založení devítiletého základního vzdělání, které se mělo skládat z povinné obecné školy a nižší reálné školy. Pro učně a tovaryše mělo být určeno odborné vzdělání v řemeslnických školách večer a v neděli, aby nemuseli odcházet ze zaměstnání. K tomu by byly připojeny přednášky mj. z matematiky, fyziky, mechaniky a kurzy kreslení. Tento plán však nebyl prosazen a cílem reálných škol se postupem času stala příprava žáků pro vyšší technické studium.

Ač v této době cechy ještě existovaly, byla jejich práva postupně omezována a někde byly i rušeny. Roku 1859 byly vydáním živnostenského řádu zrušeny i formálně. Hospodářskou jednotkou se stala živnost. Živnostenským řádem byla učební doba vyměřena na 2 – 4 roky, učeďník i učební pán na sebe sepsáním oboustranné učební smlouvy museli převzít určitá práva i povinnosti. Učeďník musí chodit do školy zřízené pro průmyslové vzdělání. Tyto školy však v době vydání řádu ještě neexistovaly, po jejich zavedení ale byly odtrženy od dílny, čímž se nemohlo docílit požadovaného efektu. Dualismus překonaly až pozdější odborné a některé odborné pokračovací živnostenské školy.

V 60. letech 19. století bylo předloženo a v některých případech i schváleno několik návrhů na zlepšení školství u nás, ale žádný nebyl uveden do praxe. Například byly definovány opakovací a pokračovací školy. Vyučování v nich mělo být povinné do patnácti let nebo do konce učebního poměru. Měly v nich být prohlubovány už nabyté vědomosti, nebo probírány věci prospěšné žákům v jejich povolání. Jejich hlavním zaměřením tedy bylo vychovat samostatné živnostníky.

Neboť některé odborné školy v roce 1848 zanikly a nové už nevznikaly, uchylovalo se postupně řemeslnictvo k návštěvě zahraničních škol. Vláda si nezadržitelnost situace uvědomila, ale pokusy o nápravu byly bezvýznamné.

Roku 1873 byla zřízena první pražská pokračovací škola a podle jejího vzoru zakládali spolky a soukromníci jí podobné pokračovací školy. Stát na ně nepřispíval. Obsah vyučování zde vyplýval z nedostatečného základního vzdělání získaného v obecné škole. Tyto školy byly podceňovány, což vyplývalo z prosazujícího se třídního postoje k tělesné práci. Dalším, svým obsahem vyhraněnějším a úplnějším typem průmyslové školy byly dvouleté odborné školy, které se snažily spojit odborný výcvik s teoretickým vyučováním. Jejich existence však byla brzy přerušena a nejhudší lidové vrstvy zůstávaly opět bez elementárního odborného vzdělání.

V 70. letech 19. století začínají naše země měnit svůj charakter z agrárního na průmyslový. Díky průmyslové revoluci nastává rozvoj strojírenství a trhu, koncentruje se výroba i pracovní síly. Zvyšující se technické nároky na výrobu vyvolávají potřebu, aby pracovníci měli alespoň základní odborné vzdělání. Roku 1883 byly přijaty základní organizační zásady pro budování nejnižšího odborného školství. Tak byly vytvořeny zásady pro vyučování na pokračovacích školách průmyslových. Soustavu odborného školství v 80. letech tvořily

- a) úplné školy odborné nižší a vyšší – vysvědčení nahrazovalo průkaz o řádném ukončení učebního poměru
- b) neúplné školy odborné – zaměřené na teoretické předměty nebo na vyučení řemeslu v dílnách
- c) pokračovací – zaznamenaly bouřlivý rozvoj, sílily snahy o prosazení docházky jako povinné pro všechny učně
- d) všeobecné řemeslnické školy – pro mládež, na kterou se ještě vztahovala povinná školní docházka

Vytvoření soustavy odborného školství a prosazení nejnižšího odborného vzdělání pro dělníky se začalo brzy projevovat. Čeští dělníci se uplatňují při pracích v ostatních zemích monarchie. Těžiště průmyslu monarchie se přesunulo k nám a v některých odvětvích jsme měli i monopol. Stále více do popředí vystupovala snaha o zdokonalování dosavadní soustavy odborného školství. Vznikaly první specializované kurzy pro mistry a dělníky. Z Mnichova k nám přichází myšlenka odklonit se od zaměření na teoretické vyučování a vycházet z výcviku ve školní dílně. Zdůrazňuje se nutnost z odbornit vyučování na pokračovacích školách, neboť se zde nebral ohled na konkrétní poměry a místní potřeby řemesel a průmyslu.

Na počátku 20. století se díky specializaci průmyslu opět zvyšují nároky jak na výcvik, tak na teoretické vyučování dělníků. Dílenské vyučování se zavádělo hlavně ve vyšších školách, v pokračovacích jen po málu. Roku 1908 byl proveden první pokus o vydání jednotných učebních osnov pro průmyslové, odborné a pokračovací školy.

Rokem 1914 začala první světová válka. Během ní nedochází jen ke stagnaci slibného vývoje odborného školství. Většina pokračovacích škol byla zrušena, budovy jsou zabírány pro jiné účely, učitelstvo je povoláno k vojenské službě a ke konci války se tato povinnost týká i učňů. [2]

2.3 Vývoj odborného školství v rozmezí let 1918 až 1945

Vytvořením samostatného Československého státu nastala změna podmínek pro zdejší průmysl. Zvláště textilní továrny ztratily pro své výrobky odbytiště, která měly v rámci celé monarchie. Snížila se kupní síla zejména chudších vrstev městského obyvatelstva. U nás i na Slovensku začala doba rozsáhlého podnikání. I když se rychle rozvíjela i jiná průmyslová odvětví, zůstávalo naše hospodářství zaměřeno na potravinářský a textilní průmysl.

Bouřlivý rozvoj národního hospodářství má vliv i na odborné školství. Československo přejalo poválečnou soustavu odborného školství habsburské monarchie, již bylo nutno reorganizovat. Pokračovací školy byly stále pokládány za méněcenné, za jakýsi přívěsek základního školství. Dále byly zřejmé rozdíly mezi školami v různě vyvinutých oblastech státu a mezi školami ve městech a na venkově. I když ještě nenastaly podmínky pro zlepšení kvality vyučování na pokračovacích školách, započal ve 20. letech jejich kvantitativní rozvoj. Doporučovalo se zřizovat zvláště odborné pokračovací školy pro jeden nebo více příbuzných oborů, všeobecné školy pouze tam, kde byl nízký počet studentů jednotlivých oborů.

Odlišná situace byla na Slovensku a Podkarpatské Rusi, jimž náleželo jen 10 % průmyslové výroby a které neměly prakticky žádný vyučený dorost. V prvním desetiletí společného státu se ale i zde začíná průmysl rozvíjet a zakládají se učňovské školy.

Odborné školy byly dvojího druhu. Buď byly zaměřeny na praktické vyučení v řemesle tak, že nahrazovaly vyučení u mistra nebo dílenskou praxi tam, kde nebyli učňové, anebo poskytovaly žákům s praxí teoretické vzdělání a v praxi je

zdokonalovaly. Největší skupinou škol, které nahrazovaly učební poměr byly školy textilní. Šlo o školy tkalcovské, přádelnické, stávkářské, pletařské a školy pro chemický průmysl. Byly zřizovány při vyšších průmyslových školách a mezi jejich přednosti patřilo kvalitní teoretické vyškolení a dílenský výcvik. Odborné školy se snažily žákům předávat hlubší teoretické znalosti, neboť se stále měnily výrobní podmínky a hlavně technologie. Z tohoto důvodu vznikaly také speciální kurzy.

Buržoazie, která vlastní velké monopolní společnosti, si uvědomuje hodnotu vzdělání a zakládá vlastní školství. Jejím nejvýznamnějším představitelem byl u nás Tomáš Baťa. Zaměřil se na poznávání dominantních schopností jedinců a jejich maximální využití ve výrobě. Důraz kladl na sebevýchovu a vlastní zkušenosti získané při práci. Od roku 1928 tvořily baťovské živnostenské školství jedna všeobecná a sedm odborných škol pokračovacích. Jednalo se o školy výběrové. Vyučování, výcvik a výchova zde tvořily ucelený ve své době ideální systém.

Na počátku hospodářské krize byla sestavena zvláštní komise pro vytvoření nových učebních osnov odpovídajících hospodářské situaci státu. Jejím úkolem bylo upravit vzdělání učitelů, učební pomůcky a zařízení školních budov. Měla také poprvé v našich dějinách zařadit učňovské školství do celoškolské soustavy jako třetí stupeň zaměřený na odborné vyučování, navazující na teoretickou obecnou a měšťanskou školu. Tento plán však ještě nebylo možné zcela naplnit. Zdůrazňovala se součinnost vyučování s praxí, zaváděla se dílenská cvičení. Byl stanoven desetiměsíční školní rok a týdenní počet vyučovacích hodin. Školství ve 30. letech se zaměřilo na uskutečnění požadavků reorganizace a jiné návrhy už nebyly vytvořeny.

Po vytvoření protektorátu Čechy a Morava naše země ztratila politickou svébytnost, stala se kolonií říše. Celé naše hospodářství bylo podřízováno válečným záměrům Německa, pro které bylo velice důležité, aby průmysl a zemědělství pracovaly s co největším efektem. Právě proto, přestože se zavíraly české vysoké a střední školy, se učňovské školství mohlo i nadále ubírat vývojem podle reforem z 30. let. Největší důraz byl kladen na výcvik učňů podle požadavků praxe. Zdůrazňovalo se odborné zaměření pokračovacích (nyní nově učňovských) škol, vytvářela se v nich odborná oddělení a odborné třídy. Tento vývoj poukazuje na snižující se význam všeobecných učňovských škol, které jsou následně hromadně rušeny. Naopak byla povinnost učebnímu poměru rozšířena na další povolání, mimo jiné i na některá textilní odvětví. Učňovské školství bylo sjednocováno, některé soukromé učňovské školy byly

zrovnoprávněny se státními a docházka do nich se stala povinnou. Stejně jako se soustřeďovala výroba do velkých továren, zvyšoval se i počet učňů, kteří zde nastupovali do učebního poměru, a postupně slábla příprava učňů u drobných řemeslníků. [2]

2.4 Vývoj odborného školství v rozmezí let 1945 až 1989

Po druhé světové válce se, stejně jako po první, nacházíme v době, kdy je naše hospodářství zničené válkou a je nutno je obnovit a přeorientovat na mírové účely. Poválečný vývoj u nás silně ovlivnil fakt, že bylo Československo osvobozeno Rudou armádou. Už v roce 1945 nastala první vlna znárodnování, kdy přešlo do vlastnictví státu asi 65 % našeho průmyslu. Spolu s podniky se dostává do správy státu i příprava učňů k povolání. Učňovské školy, které nacisté potřebovali ke splnění svých cílů, se jako jediné vyhnuly stagnaci vývoje. Roku 1946 byly přejmenovány na základní odborné školy a stávají se poprvé jednotnými. Učební doba je v nich stanovena na tři roky, v některých oborech jako např. v textilu na dva. Významným počinem v této době je zdvojnásobení počtu vyučovacích hodin.

Roku 1948 byl vydán zákon o základní úpravě jednotného školství, který zavádí školy prvního stupně (národní) a druhého stupně (střední) povinné pro mládež do 15 let a na ně navazující školy třetího stupně povinné pro mládež od 15 let. Mezi školy třetího stupně se řadí gymnázia, reálná gymnázia, výběrové odborné školy a základní odborné školy. Základní odborné školy se tak stávají státními, jsou povinné, jednotné a bezplatné.

Během několika málo let bylo vydáno mnoho vyhlášek a vládních nařízení, jejichž cílem bylo zefektivnit a upravit dle potřeby hospodářských cílů učňovskou soustavu. Vznikla např. soustava učebních oborů, které na sebe navazovaly, takže učeň mohl absolvovat až tři učební obory za sebou. Protože bylo nutné získat mládež do hospodářských odvětví, na nichž záviselo splnění pětiletých plánů, pořádaly se celostátní náborové akce, kdy byly žákům nastupujícím do preferovaných oborů nabízeny výhodné životní podmínky.

Strukturu učebních oborů značně zasáhla revize v roce 1951. Kvůli splnění pětiletého plánu bylo nutno co nejrychleji zapojit nový dělnický dorost do výrobního

procesu. V rámci revize byl proto obsah a rozsah učebních oborů zúžen a délka učební doby podstatně zkrácena. Došlo ke specializaci učebních oborů a zvýšení jejich počtu, což odporovalo předchozí tendenci vývoje a s odstupem času se ukázalo jako neefektivní. Pozitivním krokem bylo zahrnutí odborného výcviku do učebních plánů.

Celá tato doba je charakteristická mnohými experimenty. Nebylo výjimkou, že jedna změna, která ještě nestačila být prověřena, se nahradila změnou novou. V roce 1951 bylo rozhodnuto o vytvoření soustavy státních pracovních záloh, které by pokryly potřebu zařazovat do výrobního procesu zvláště v preferovaných odvětvích stále nové pracovní síly. Ve školství nastává složitá situace, neboť ještě dobíhají ročníky dřívějších systémů a zároveň se najíždí na systém nový. Mládež tak mohla být vychovávána k povolání v žákovském poměru (učiliště státních pracovních záloh), v učebním poměru (střediska pracujícího dorostu, základní odborné školy, závodní učňovské školy a učňovské školy) a v pracovním poměru.

Mezi učňovské školy patřily i textilní, byly zřizovány pro potřeby podniku, pro který byla mládež vychovávána. Tyto školy byly vyjmuty z jednotné školské soustavy. Učňi zde neměli zajištěny tak dobré podmínky jako v podnicích pro zálohy. Odborná výchova často sklouzávala k plnění dílčích úkolů, teoretické vyučování nebylo dostatečně rozděleno podle oborů, o učebních textech, pomůckách a vzdělání učitelů nemluvě.

Ke konci 50. let bylo veškeré školství převedeno pod kontrolu ministerstva školství a kultury a vydáním učňovského zákona se sjednocuje výuka na dosavadních typech učebních zařízení souhrnně označovaných jako odborná učiliště. Za výchovu dorostu nyní odpovídá hlavně podnik, kde se uskutečňuje převážná část přípravy na povolání. Je řízen jednotlivými resortními ministerstvy a kontrolován ministerstvem školství a kultury. Výcvik se přibližuje ostatním předmětům, aby byl vytvořen jednotný komplex působení na mládež. Pro učitele jsou otevřeny odborné kurzy a dálkové pedagogické studium. V 60. letech vzniklo kombinované studium, které odpovídalo na potřebu poskytnout většině mládeže střední vzdělání a zajistit tak lepší schopnost přizpůsobit se stále rychlejším změnám v technice. Sestávalo z tříletého studia na odborném učilišti a navazujícího dvouletého studia na střední škole pro pracující. [2]

Závěrem lze říci, že doba, kdy se náš stát řadil mezi socialistické, přinesla do školství vedle několika pokrokových rozhodnutí mnoho zmatků daných hlavně příliš častými a mnohdy ne zcela uváženými změnami.

3. Textilní průmysl v Heleníně

První zmínky o Helenentalu se objevují v roce 1869. Původně v obci převažovalo německé obyvatelstvo, až od počátku 20. století se měnilo na české. Roku 1919, kdy zde žili už většinou Češi, získal Helenental svého prvního českého starostu. O dva roky později se stal pod novým názvem Helenín samostatnou politickou obcí v okrese Jihlava.

Ve středověku stál na místě školy mlýn zvaný Zlatý, jeho název připomínal doby, kdy se zde těžilo stříbro a zlato. Ke konci 18. století z ostatních mlýnů podél břehů řeky Jihlavy začaly vznikat soukenické valchy a textilní manufaktura spřádající vlnu. Nakonec i Zlatý mlýn koupil v roce 1854 obchodník s vlnou J. Morwitz a přestavěl ho na soukenickou továrnu. Výrobu však započali až noví majitelé K. Schmal a A. Löw, kteří v té době už vlastnili textilní továrnu v Brně. Ti podnik rozšířili a založili u něho kolonii dělnických domků, základ dnešního Helenína.

V roce 1875 opustil jeden ze společníků firmu a po otcově smrti roku 1883 se stal majitelem firmy Karel Löw, označovaný jako budovatel Löwových podniků. Ve své továrně neponechával nic náhodě a neustále ji modernizoval. Uplatňoval progresivní metody výroby a potiskování sukna získané za studijního pobytu v Anglii a Francii a vybuodoval z továrny na svou dobu moderní podnik. V roce 1880 zaměstnával 1400 dělníků, o šestnáct let později 2000 dělníků v 21 výrobních budovách. Uvnitř továrny bylo umístěno 320 mechanických a 100 ručních stavů, velká přádelna, barvírna, úpravna látek a tiskárna. Ročně se zde vyrábělo 1600km sukna o šíři 1,30m.

Vrcholem rozmachu byl pro Löwovu továrnu začátek 1. světové války, kdy se firma podílela celou pětinou výroby na vojenských dodávkách pro rakouskou armádu. Bohužel již v průběhu této války začala výroba továrny klesat a s ní klesal i počet zaměstnanců. Po vzniku československého státu došlo ke snížení počtu odbytišť. Kvůli rostoucím hospodářským potížím se z továrny roku 1922 stala akciová společnost a roku 1924 byla výroba poprvé dočasně zastavena. V důsledku narůstajících problémů s odbytem pak byl roku 1931 provoz zcela ukončen. Za 2. světové války se staly výrobní haly obrovským skladištěm vojenského materiálu a po ní byla Löwova továrna znárodněna. [4], [5]

3.1 Počátky helenínské textilní školy

Období mezi lety 1948 až 1954 by se dalo nazvat obdobím hledání a velkých změn. V roce 1948 byla v Heleníně založena učňovská škola n.p. Modeta, která vznikla v budovách bývalé Löwovy továrny na sukno. Protože prostory pro výuku nebyly vhodné, začalo se s rozsáhlými úpravami. Budovaly se dílny, učebny a ubytovací místnosti pro učně pocházející z různých koutů republiky. Tato škola vychovávala své učně celých deset let.

Roku 1949 vznikla z jiné části továrny odborná pletářská škola s internátem. V roce 1951 se následkem reorganizace školství snížil počet učňů z plánovaných 600 na necelou polovinu, došlo i ke změně délky učebních oborů.

V roce 1950 byla do Helenína přestěhována dvouletá mistrovská škola z Jihlavy. Byly jí přiděleny budovy, které se opět musely rekonstruovat. Po roce byla tato škola zrušena a místo ní vznikla jednoletá mistrovská škola, která připravovala žáky ve třech směrech. Jednalo se o směr módní zboží, dále prádlo a punčochy a konečně vrchní ošacení. V roce 1952 byla na základě požadavků národních podniků přidána ještě čtvrtá specializace, a to konfekce pletených výrobků. Na začátku roku 1954 vytvořilo ministerstvo spotřebního průmyslu novou koncepci odborného školství pro obor pletář. Vznikl tak dvouletý učební obor pletář a jednoletý obor šička pleteného zboží.

Po mnohaletém jednání došlo k přeložení čtyřleté pletářské školy ze Zlína do Jihlavy. Tak byla 1. 9. 1954 založena čtyřletá průmyslová škola pletářská. Pro obor pletářský a strojně pletářský bylo do prvního ročníku na základě přijímacích zkoušek a pohovorů přijato 50 žáků z celého Československa.

Po zrušení učňovského střediska n.p. Modeta roku 1958 byl střední průmyslové škole textilní předán k užívání celý areál budov a přilehlých prostor bývalé továrny. V dalších letech stále docházelo k úpravám oborů, iniciovaných hlavně potřebami podniků. Kromě oborů technologických (zvláště pletářských) a technologicko-strojních byly zřízeny i obory zaměřené konfekčně.

Vedle denního studia probíhala výuka i ve formě studia večerního, dálkového a externího. Škola zajišťovala také výuku v elokovaných třídách v Třebíči, Rožnově pod Radhoštěm, Bystřici pod Hostýnem a Humpolci. [5], [6]

4. Podmínky po roce 1989

Po roce 1989 došlo k významným změnám nejen ve školství, ale v celé naší společnosti. Naše republika se odpoutala od socialismu a začala rozvíjet kapitalistický způsob hospodářství. Rodinám se začal vracet znárodněný majetek, soukromníci zakládali nové podniky. Otevřely se západní hranice a tím nové možnosti odbytu. V konkurenčním boji není lehké obstát, takže si každý zaměstnavatel pečlivě vybírá zaměstnance s dobrými teoretickými i praktickými znalostmi a dovednostmi, schopné samostatného úsudku.

Není už samozřejmostí, že člověk vyučený v určitém oboru bude v tomto oboru pracovat do konce života. A právě to je fakt, na který musel zareagovat školský systém. Jestliže před rokem 1990 bylo hlavním úkolem vzdělávacího procesu připravit žáka jako kvalifikovanou pracovní sílu pro určité pracovní povolání, nyní nastupuje potřeba připravit ho pro život, naučit ho získávat informace, pracovat s nimi a orientovat se ve složité společnosti.

Nové přístupy ve školství vycházejí z demokratizace výchovy a vzdělání. Kladou větší důraz na vyváženost mezi rozvojem osobnosti žáka, jeho přípravou pro život ve společnosti a přípravou pro danou profesi. Žák by si měl přitom umět poradit i v období, kdy, ať už z jakýchkoli důvodů, nebude v pracovním poměru. Je potřeba brát v potaz to, že společnost bude technicky i organizačně stále složitější a nastane boj o informace, které nikdo nikomu nenutí a je na každém, zdali je schopen je získat. Proto musí mít žák alespoň základní komunikační a sociální dovednosti, musí být schopen nabytých informací efektivně využít v různých situacích života a ochoten se dále učit a stále se vzdělávat.

Snahou dnešního odborného školství je dát absolventovi postupnou specializaci v oboru s relativně volným dotvářením jeho výsledného odborného profilu. Příčinou je snaha respektovat zájmy budoucích zaměstnavatelů, potřeby nových a někdy i neobvyklých kombinací odborných kvalifikací v praxi. Měla by se také dát volnost samotnému absolventovi, aby si podle oblastí, kde vyniká, a představ o svém budoucím povolání našel správné působiště v oboru.

Charakteristickým rysem českého školského systému je, že téměř všichni absolventi základní školy pokračují v docházce na střední škole. Nyní u nás existují tři typy středních škol

- a) gymnázia – poskytují všeobecné střední vzdělání ukončené maturitou, připravují žáky na studium na vysoké škole
- b) střední odborné školy – čtyřleté, poskytují střední odborné vzdělání ukončené maturitou
- c) střední odborná učiliště – dvou- nebo tříletá poskytují kvalifikaci k dělnickým povoláním. Nabízí i malý počet čtyřletých oborů ukončených maturitou, které žákům otevírají cestu k vysokoškolskému studiu.

Kromě státních škol jsou zde významné i soukromé a církevní školy, jež mohly být po roce 1989 zakládány. Vývoj struktury středního všeobecného a odborného vzdělávání představuje jednu z nejvýznamnějších změn, k níž v české školské soustavě po sametové revoluci došlo. Zatímco se v roce 1989 poměr žáků přijímaných do maturitních a nematuritních oborů pohyboval přibližně 40:60, už v roce 1997 se ustálil na hodnotě 60:40. Z toho podíl mládeže, která se po skončení základní školy rozhodne pro odborné vzdělání, činí cca 81 %.

Změnil se i zájem o jednotlivé obory. V minulém režimu preferované zaznamenaly mnohdy razantní pokles zájemců. Patří mezi ně hornictví, hutnictví, strojírenství, výjimkou není ani textil a oděvnictví, kde se počet studentů snížil asi o 57 %. Naopak osobní a provozní služby, umění a užité umění zaznamenaly několikanásobně vyšší zájem než v předchozích letech. Nové zájemce získaly i obory zaměřené na podnikání, právní a veřejnoprávní činnost. [8]

Díky zmíněnému vývoji musely mnohé školy hledat novou orientaci a vytvářet obory, jejichž zaměření by uspokojovalo poptávku žáků a jejich rodičů. Pro získání potřebného počtu studentů docházelo v některých případech i ke spojování škol podobného zaměření.

Nyní se zdá, že se situace stabilizovala a školy, které zmiňované období po sametové revoluci šťastně přečkaly, se už nemají čeho bát. Ale není tomu tak. I dnes musí školy o své studenty bojovat a mnohé se nevyhnou novým a novým změnám v učebních oborech, aby o ně nepřišly.

5. Výzkum

Cílem této práce je analyzovat vývoj Střední průmyslové školy textilní Jihlava - Helenín na přelomu druhého a třetího tisíciletí, tedy v posledních několika letech, kdy zde dochází k náhlým změnám ve skladbě oborů. Na místo klasických technologických a oděvních oborů nastoupily obory umělecky zaměřené, nebo dokonce čistě umělecké beze stopy textilních prvků. Na zmíněné změny upozornila škola i přejmenováním na Střední uměleckoprůmyslovou školu v roce 2006.

Velmi významným krokem pro školu bylo započítí spolupráce s Fakultou textilní Technické univerzity v Liberci. Ve školním roce 2006/2007 zde byl otevřen bakalářský studijní obor *Textilní a oděvní návrhářství*. Výuku, která probíhá v učebnách a ateliérech SPŠT, zajišťují jak pracovníci TUL, tak i zdejší učitelé. Pro absolventy uměleckých oborů se tak otevřela možnost dosáhnout vysokoškolského titulu a přitom zůstat ve známém prostředí střední školy.

Pro navázání kontaktu se školou byl zvolen telefonický rozhovor. Jeho účelem bylo získat souhlas vedení školy pro psaní bakalářské práce na dané téma a dohodnutí spolupráce. Pro získávání informací byla nejprve volena komunikace elektronickou poštou. Kvůli nízké efektivitě a zdlouhavosti tohoto způsobu však dospěla řešitelka k rozhodnutí školu navštívit, neboť osobní rozhovor má oproti písemnému styku nezanedbatelné výhody. Díky vstřícnému přístupu zástupkyní ředitele byly během tří konzultací shromážděny potřebné informace. Jednalo se o učební plány, profily absolventů jednotlivých oborů a výpisky z výročních zpráv. Přínosem pro práci byl i rozhovor se zástupkyněmi ředitele, kdy byly získány podnětné poznámky o situaci školy vyplývající z jejich osobních zkušeností. V jednotlivých letech byly sledovány:

- ❖ otevírané obory
- ❖ počty přihlášených žáků
- ❖ počty přijatých žáků
- ❖ celkový počet žáků
- ❖ průměrný prospěch žáků
- ❖ průměrná absence žáků

Původně bylo cílem výzkumu zpracovat vývoj zmíněných znaků od roku 1990 do současnosti. Během shromažďování dat se však ukázalo, že škola archivuje výroční zprávy pouze deset let, proto muselo dojít u většiny údajů ke zúžení sledovaného

období na léta 1997 - 2008. Ve starších zprávách navíc nebylo někdy zaznamenáváno tolik informací jako ve zprávách novějších. Pro zjištění názoru bývalých studentů průmyslové školy na to, zdali se ubírá správným směrem, byl rozeslán dotazník. Jeho zpracování a interpretace výsledků jsou uvedeny v kapitole 6.

Pozorný čtenář by si mohl klást otázku, proč má tato práce v názvu již neaktuální označení školy. Důvodem je skutečnost, že většinu doby, o které je zde pojednáno, nosila škola ještě starý název. Určitou měrou má na tom podíl i citový vztah řešitelky ke škole.

5.1 Metodika výzkumu

Pedagogický výzkum bývá většinou prováděn některou z explorativních výzkumných metod. Jejich výhodou je dostupnost, kdy můžeme získat větší počet odpovědí. Nevýhodou je však validita, protože ne všichni respondenti odpovídají podle pravdy. Ať už si to uvědomují či nikoli, mohou být ovlivněni vnějšími podmínkami, názory okolí apod. Je také třeba věnovat dostatečnou pozornost výběru vzorků, aby správně reprezentovaly základní soubor. [9]

V této práci byly použity dvě dotazovací metody: dotazník a rozhovor. V dalším textu proto budou blíže popsány.

Dotazník

Dotazník je snad nejrozšířenější výzkumná technika. Má písemnou formu a jeho cílem je získat informace o respondentově názorech nebo pohledu na určitou věc. Použitím dotazníku lze oslovit současně a stejnou formou velký počet respondentů. Ke dříve uvedeným nevýhodám explorativních metod zde lze přidat i omezení vyjádření respondenta variantami odpovědí, kdy je nucen vybrat si odpověď, kterou by nezvolil, měl-li by možnost volné výpovědi. Při volbě volné odpovědi se naopak vzdáváme možnosti kvantifikace dat. Někdy se může stát, že respondent prohlédne tazatelovy záměry a podle toho se přizpůsobí. Nebezpečí spočívá také v náhodném zaškrtnutí odpovědí, pokud je dotazník příliš dlouhý nebo jsou otázky pro respondenta nesrozumitelné.

Podle míry volnosti, která je respondentovi při odpovídání ponechána existují základní tři typy otázek: uzavřené, polouzavřené (polootevřené) a otevřené. Odpověď na uzavřenou otázku musí respondent vybrat z nabídnutých variant, to umožňuje jednodušší zpracování dat, ale nevýhodou je omezení jeho odpovědi a vnučení mu jedné možnosti. Polootevřené otázky nabízí respondentovi několik variant odpovědí, ale dávají mu i možnost zvolit vlastní, případně vybranou variantu doplnit. V případě otevřených otázek není respondentovi nabídnuta žádná odpověď, má možnost se samostatně a bez omezení vyjádřit. Z jejich charakteru ale vyplývá, že je nelze kvantifikovat. [9]

Rozhovor (interview)

Rozhovor je založen na ústní komunikaci s dotazovaným. Volný, někdy též nestrukturovaný, rozhovor známe z běžného života, kdy si lidé mezi sebou vyměňují informace a názory. Průběh rozhovoru je zde závislý na zvoleném tématu a na asociacích každého člověka. Ve výzkumu se používá pro navázání kontaktu a poznání dané osoby. Může mít i funkci orientační, kdy si uděláme obrázek o tom, jaké výsledky výzkumu lze očekávat, nebo doplňující, kdy se např. ptáme, co respondenta vedlo k určité odpovědi. Dalším typem rozhovoru je rozhovor strukturovaný. V tomto případě není cílem poznat konkrétního jedince, ale získat informaci o určitém problému. Každý respondent tedy odpovídá na stejné předem připravené otázky. Polostrukturovaný rozhovor je kombinací obou předchozích typů. Je často používán, protože volným rozhovorem na začátku lze lépe získat důvěru respondenta, která přispívá ke zvýšení validity odpovědí v následující strukturované části.

Výhodou všech typů rozhovoru je přímý kontakt se zkoumanou osobou. Výzkumník vidí, jak daná osoba reaguje na otázky, případně jí může položit otázku doplňující a zjistit, co ji vedlo k té které odpovědi. Slabou stránkou rozhovoru je jeho časová náročnost, provedení záznamu rozhovoru, aby tato skutečnost neovlivnila odpovědi, a jeho zpracování, neboť se jedná o individuální výpovědi, které nelze dobře statisticky zpracovat. [9]

5.2 Přehled nabízených oborů

Základní charakteristikou odborných škol je, že připravují žáky na výkon určitého povolání. Musí nabízet obory, jejichž absolventi najdou uplatnění, nemohou si při jejich otevírání dovolit ignorovat poptávku na trhu práce. Složení oborů by tedy mělo víceméně sledovat měnící se požadavky společnosti, rodičů a jejich dětí.

SPŠT nabízí čtyřleté studijní obory. Obory otevírané v jednotlivých letech byly zjištěny z učebních plánů. Protože škola archivuje učební plány až od roku 1995, byly obory let předcházejících získány z výročního almanachu. Vyhledávání oborů nebylo náročné, komplikace nastaly až při zpracování posledních několika let, kdy byly díky nižšímu počtu zájemců spojovány do jedné třídy dva až tři obory s blízkým zaměřením. Všechny obory otevřené od roku 1990 jsou uvedeny v tab. 1. V následujícím textu jsou pak doplněny stručnou charakteristikou z hlediska profilu a uplatnění svých absolventů.

Nejstarším oborem, který škola nabízela až do roku 1993, byla *Textilní technologie*. Příprava absolventů byla prováděna diferencovaně v alternativních blocích se zaměřením na přádelnictví, tkalcovství nebo pletářství. Žáci se seznámili s principy jednotlivých způsobů tvorby textilií a s vyhotovením technologických dokumentací. Po ukončení vzdělání se absolventi uplatnili jako technicko-hospodářští pracovníci v textilních podnicích, případně ve výzkumu.

Do roku 2002 mohli žáci nastoupit do oboru *Oděvnictví*. Studenti se zde seznamovali s výrobou oděvů od návrhu až po jeho zhotovení. Důraz byl kladen na tvorbu stříhu, jeho modelování a technologii výroby. Absolventi nacházeli uplatnění jako vedoucí provozu, technologové, konstruktéři stříhů, modeláři a mistři v oděvních podnicích.

Roku 1992 byl otevřen obor *Modelování pletenin*. Jeho absolventi byli schopni navrhovat vzory pletenin, připravovat k nim podklady pro výrobu, zajistit i modelování a výrobu oděvů a prádla, ekonomicky ji zhodnotit. Uplatnění našli jako desinatéři, technologové a v oblasti zásobování v pletářských firmách, dále v oděvní výrobě jako konstruktéři oděvů, technologové, v šicích dílnách, ale také jako samostatní podnikatelé.

Vývoj Střední průmyslové školy textilní Jihlava - Helenín

Tab. 1 Přehled oborů na SPŠ textilní Jihlava – Helenín

Obor \ Ročník	1990-1994	1991-1995	1992-1996	1993-1997	1994-1998	1995-1999	1996-2000	1997-2001	1998-2002	1999-2003	2000-2004	2001-2005	2002-2006	2003-2007	2004-2008	2005-2009	2006-2010	2007-2011	2008-2012
Textilní technologie																			
Oděvnictví																			
Modelování pletenin																			
Management textilu a oděvnictví																			
Textilní výroba a podnikatelství																			
Modelářství a návrhářství oděvů																			
Textilní výtvarnictví - pletařská tvorba																			
Textilní výtvarnictví - ruční výtvarné zpracování textilií																			
Textilní výtvarnictví - ruční tisk a ruční tkaní																			
Textilní výtvarnictví - tvorba dekorativních předmětů z textilních a přírodních materiálů																			
Propagační výtvarnictví - výstavnictví																			
Management a podnikání v umění a reklamě																			
Scénická technika																			
Užitá malba																			

Obor *Textilní výroba a podnikatelství* navazoval na obor *Textilní technologie*. Technologické předměty byly doplněny o hlubší seznámení se se základy ekonomiky. Po skončení studia se absolventi uplatnili ve funkcích technicko-ekonomických pracovníků v textilních firmách, jako vedoucí provozu, manažeři, odborní poradci nebo v úseku kontroly jakosti.

Škola od roku 1994 nabízí obor *Management textilu a oděvnictví*, kde se žáci kromě ekonomických předmětů seznámí s textilními materiály a výrobními technologiemi, zvláště pletařskou a oděvní. Přípravují se tak na vykonávání ekonomických, obchodních a administrativních činností zejména ve středních a menších textilních podnicích nebo na samostatné podnikání v textilním oboru.

Před dvěma lety vytvořila škola nový obor *Management a podnikání v umění a reklamě*. Zde jsou ekonomické předměty doplněny dějinami umění a přehledem moderních uměleckých směrů, přičemž základy výtvarných disciplín musí každý žák zvládnout i v praxi. Žáci se s realitou svého budoucího povolání seznamují již během studia, kdy se aktivně podílí na prezentaci prací studentů uměleckých oborů. Absolventi se uplatní jako manažeři uměleckých galerií, v reklamních agenturách, ale také při spolupráci s divadlem, filmem apod. Poslední dva obory zastupují v současné době ekonomické odvětví školy a jsou jedinými, kde se vyučují dva cizí jazyky.

První vlašťovkou mezi uměleckými obory bylo ještě na SPŠ textilní *Modelářství a návrhářství oděvů*. Obor byl otevřen roku 1997 a dodnes zůstává nejvíce žádaným. Hlavním cílem studia je rozvíjení výtvarných schopností žáků, jejich tvořivosti a nápadů. Významný podíl výuky je věnován výtvarným předmětům, jako je např. figurální kreslení, krajinomalba, navrhování písma, oděvů a kostýmů. Své návrhy žáci sami zhotovují, což znamená, že musí ovládat tvorbu střihů a technologii výroby oděvu. Výsledky své tvorby prezentují na mnoha soutěžích a módních přehlídkách. Absolventi se uplatní v oděvních firmách jako návrháři i zhotovitelé běžných oděvních modelů a doplňků, ale také při realizaci náročných oděvních kostýmů pro film, divadlo apod.

Roku 2007 byl otevřen obor *Scénická technika*. Poskytuje seznámení s dějinami divadelní kultury a scénických kostýmů. Studenti si vyzkouší, co obnáší příprava scény od jejího návrhu, který musí být technicky a technologicky proveditelný, až po realizaci. Naučí se využívat různé materiály a vizuální efekty při realizaci divadelních projektů,

aby se dosáhlo esteticky žádaného výsledku. Absolventi se uplatní při navrhování a realizaci scén v divadlech, filmových ateliérech, ale také na výstavách.

Škola vytvořila i obor *Textilní výtvarnictví*, který se dále dělí do osmi specializací. Každý rok nabízí jejich vybrané kombinace. Mezi zatím vyučované se řadí *pletařská tvorba, ruční tisk a ruční tkaní, ruční výtvarné zpracování textilií a tvorba dekorativních předmětů z textilních a přírodních materiálů*. Dále jsou připraveny *tkalcovská a tiskařská tvorba, tiskařská tvorba, tkalcovská tvorba a krajkářská a vyšivačská tvorba*. Při studiu se vedle odborného vzdělávání klade důraz na rozvoj estetického citění a výtvarného vyjadřování žáka. Podle zvolené specializace spočívá těžiště jeho činností v navrhování a ručním i strojním zhotovování dané textilie s využitím různých uměleckořemeslných technik. Absolventi najdou uplatnění jako designéři tkanin, pletenin, jako návrháři a realizátoři ručně vyráběných unikátních a malosériových textilií nebo jako tvůrci textilních hraček, bytových a oděvních doplňků.

Čistě uměleckým oborem, který vznikl v roce 2006, je *Propagační výtvarnictví - výstavnictví*. Žáci se zde seznámí s tvořivým uplatňováním estetických principů a propagačních zásad v oblasti výstavnictví. Během studia si osvojí zásady tvorby propagačních objektů, začleňování reklamy do průčelí budov, řešení propagačních akcí. Naučí se vybírat vhodné materiály pro zpracování svých návrhů a výsledky své tvorby předvádí na mnoha výstavách. Kromě specializace *výtvarnictví* škola v dalších letech nabídne i studium *propagační grafiky, grafické úpravy tiskovin, aranžování a vědecké kresby a ilustrace*. Absolventi se pak dle zvolené oblasti budou moci uplatnit jako designéři v grafických studiích, výtvarní redaktoři v redakcích časopisů a nakladatelstvích, designéři ve firmách zabývajících se návrhy a realizacemi výstavních expozic, nebo mohou provozovat samostatnou výtvarnou činnost.

Obor *Užitá malba* patří k nejnovějším na škole, je čistě umělecký bez prvků textilu. Studenti si zde osvojí klasické a moderní malířské techniky, intenzivně se věnují figurální kresbě a grafice. Kromě zvládnutí technické stránky malby je cílem studia i rozvoj estetického citění a kreativity žáků. Absolvent se může realizovat jako propagační výtvarník, ilustrátor, návrhář barevných prvků v architektuře a interiéru nebo malíř divadelních kulis, může také provádět jednoduché restaurátorské práce.

Při tvorbě nových oborů bere SPŠT ohled i na nabídku ostatních textilních nebo uměleckých škol. V celé České republice je třináct textilních škol, z nich jediná SPŠT sídlí v kraji Vysočina. Z hlediska textilních oborů se jimi tedy může inspirovat.

Umělecké obory, které má v nabídce, nenabízí žádná jiná státní škola v kraji. Existují zde dvě umělecky zaměřené střední školy, a to Střední odborná škola uměleckoprůmyslová ve Světlé nad Sázavou zaměřená na zpracování skla, kovu a kamene a Střední umělecká škola grafická v Jihlavě nabízející obory s propagačním výtvarnictvím, ovšem tato škola je soukromá.

5.3 Porovnání oborů z hlediska počtu žáků hlásících se do prvních ročníků

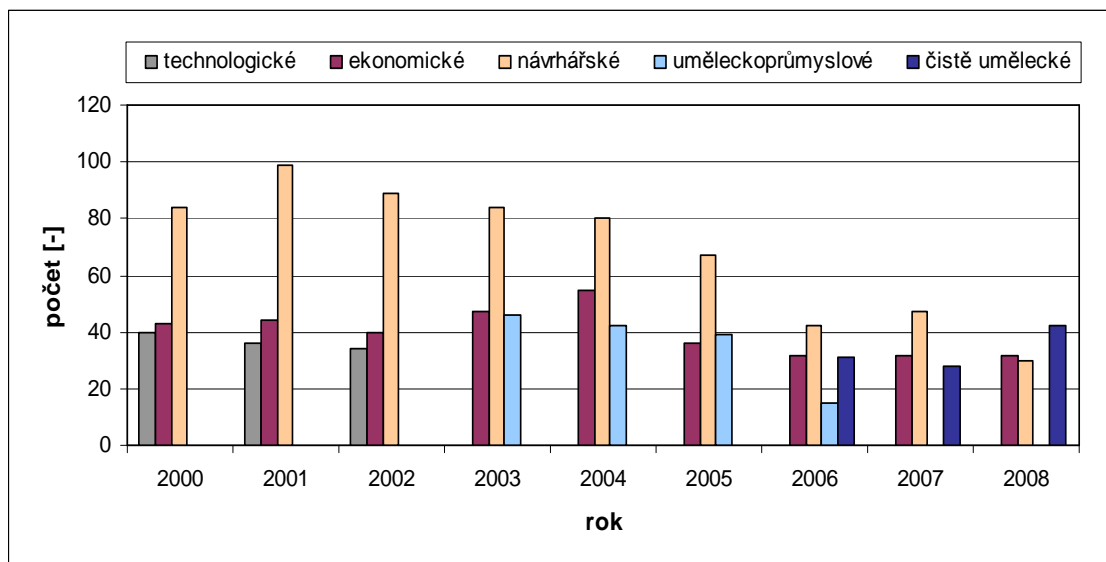
Jak bylo předesláno v minulé kapitole, nevychází škola jen z požadavků na trhu práce, ale také ze zájmu žáků a hlavně jejich rodičů o jednotlivé obory. Ke škodě našeho hospodářství se však potřeby textilních podniků ne vždy shodují se zájmy rodičů. Příklad takového rozporu uvedla zástupkyně ředitele SPŠT Ing. Hübnerová. Západočeská firma vyrábějící pleteniny, se na ni před nedávnem obrátila s otázkou, zdali nemá nové absolventy oboru pletařství. Bohužel musela odpovědět záporně: tento obor už dlouhá léta neotevívá. A jaká je příčina? Nezájem ze strany rodičů. Škola by ráda obor otevřela, ale nenašla by pro něj zájemce.

Počty přihlášených žáků do jednotlivých oborů byly získány z výročních zpráv SPŠT. V plném znění jsou hodnoty uvedeny v tab. P1 Přílohy 1. Pro větší přehlednost zde byly obory rozděleny do pěti skupin dle zaměření, viz. následující tabulka.

Tab. 2 Rozdělení oborů do skupin

odvětví	obory
návrhářské	Modelářství a návrhářství oděvů
	Scénická technika
ekonomické	Management textilu a oděvnictví
	Textilní výroba a podnikatelství
	Management a podnikání v umění a reklamě
čistě umělecké	Propagační výtvarnictví - výstavnictví
	Užitá malba
uměleckořemeslné	Textilní výtvarnictví - tvorba dekorativních předmětů z textilních a přírodních materiálů
	Textilní výtvarnictví -ruční výtvarné zpracování textilií
	Textilní výtvarnictví -ruční tisk a ruční tkaní
	Textilní výtvarnictví -pletařská tvorba
technologické	Oděvnictví
	Modelování pletenin

Počet přihlášených žáků do jednotlivých odvětví je zaznamenán v grafu 1, číselně pak v tab. P2 Přílohy 1. Hodnoty se podařilo zjistit až od roku 2000, neboť se předtím do výročních zpráv neuváděly.

Graf 1 Počty přihlášených žáků do jednotlivých skupin oborů

V průběhu celého období se těší největšímu počtu zájemců obory návrhářské. Hlásí se na ně žáci nejen z Vysočiny, ale z různých koutů republiky. Dále následují obory ekonomické, na něž se, stejně jako dříve na technologické, hlásí hlavně žáci z kraje. Nejméně žáků má zájem o studium na čistě uměleckých a uměleckořemeslných oborech. Jedná se opět o žáky pocházející z celé ČR. Na tomto místě je třeba podotknout, že nižší počet zájemců o studium ve výtvarně zaměřených odvětvích není překážkou k otevření oborů, neboť se většinou otevírají pouze pro omezený počet studentů. U ostatních odvětví je to problém, který vede k otevírání jen polovin tříd a jejich spojování v jednu.

Další informací, kterou lze z grafu vyčíst, je klesající počet zájemců. Jedná se o společný znak pro všechna odvětví. Zatímco se v prvních pěti letech celkový počet uchazečů pohyboval přibližně mezi 170 až 180, během posledních tří let se postupně snížil až na 104 (viz. tab. P1 v Příloze 1). Nejvýrazněji je tento trend vidět na návrhářském odvětví, kde se počet přihlášených žáků snížil přibližně na polovinu. Důvodem jsou patrně pochybnosti o budoucnosti textilního průmyslu a také o uplatnění nových návrhářů, neboť se v tomto oboru prosadí jen ti nejlepší. Je možné, že se nedůvěra rodičů přenáší i na ekonomické obory spojené s textilem. Protože v Jihlavě působí Obchodní akademie, tedy čistě ekonomická střední škola, rodiče přihlásí své děti

spíše tam, neboť očekávají kvalitnější ekonomické vzdělání. Počet přihlášených studentů může být zajisté ovlivněn také počtem dětí v populaci, tedy střídáním „silných“ a „slabých“ ročníků.

Textilní průmysl v nynější době nemá příliš dobrou pověst. Každý ví o postupném snižování počtu zaměstnanců velkých textilních firem nebo dokonce o jejich rušení. Mnoho lidí z Vysočiny má také s textilem nedobré osobní zkušenosti, neboť byla významnou textilní oblastí. Takovým příkladem je žena, jejíž dcera měla zájem na SPŠT studovat. Když jí chtěla Ing. Hübnerová informovat o uplatnění absolventů, řekla, že sama je bývalou studentkou této školy a teď nemůže sehnat práci. Co jí na to říci? Ano, je pravda, že se počet klasických textilních firem snižuje. Ovšem je také pravda, že se právě v naší republice rozvíjí nová odvětví textilního průmyslu zaměřená na výrobu textilií se speciálními vlastnostmi. Přitom výroba v těchto podnicích vyžaduje kvalifikované pletaře, tkalce a oděvaře. Problémem je, že za takovou práci by se museli zdejší absolventi stěhovat, což většina není schopna podstoupit.

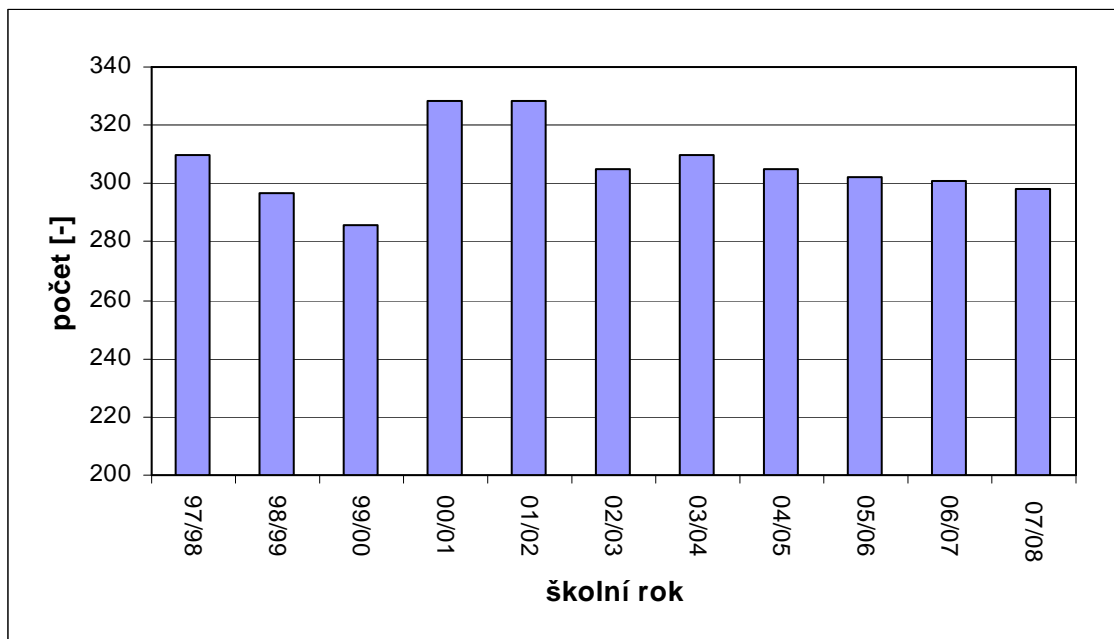
5.4 Celkový počet žáků, porovnání počtu přihlášených a přijatých žáků

Nejvýznamnějším poznatkem předchozí kapitoly je stále se snižující počet zájemců o studium na SPŠT. Předmětem následujícího textu je zjistit, jakým způsobem se škola vyrovnává s tímto jevem, prozkoumat jeho vliv na počet žáků studujících na SPŠT. Veškeré údaje prezentované v této kapitole byly získány z výročních zpráv. Číselné hodnoty jsou uvedeny v tab. P3 a P1 Přílohy 1.

V grafu 2 je zaznamenáno kolísání počtu žáků navštěvujících SPŠT. Při porovnávání jednotlivých let je třeba věnovat dostatečnou pozornost měřítku na ose y, kdy je počátek posunut na hodnotu 200.

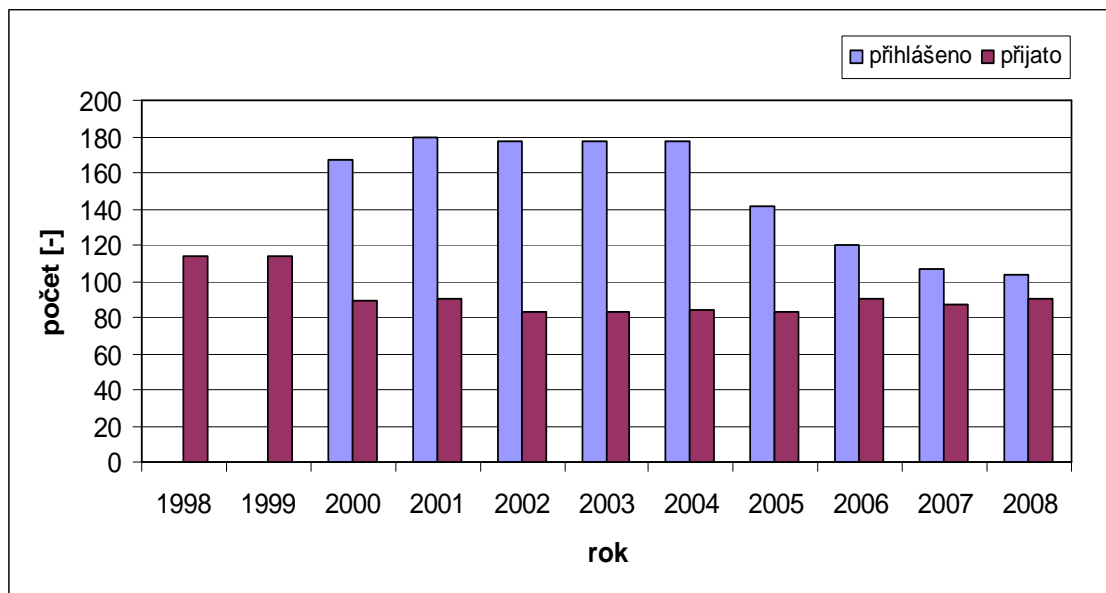
Počty žáků v jednotlivých letech kolísají v rozmezí hodnot (286 - 328). Výrazný rozdíl mezi léty 99/00 a 00/01 je patrně zapříčiněn zavedením povinných devátých ročníků na základních školách v roce 1996. Studenti v tomto roce přijati opustili školu ve školním roce 99/00 a místo nich nastoupily už plné třídy. Pokud vezmeme v potaz tuto skutečnost, pak lze konstatovat jen nepatrný pokles počtu žáků v posledních letech.

Vývoj Střední průmyslové školy textilní Jihlava - Helenín

Graf 2 Celkový počet žáků

Vysvětlení skutečnosti, že se v poslední době téměř nemění počet žáků na škole, nabízí graf 3. Hlavní příčina spočívá v tom, že počet přijatých žáků po létech 1998 a 1999, kdy se škola snažila vyrovnat se slabým rokem 96/97, zůstává téměř neměnný.

Graf 3 Porovnání počtu přihlášených a přijatých žáků

Pokud se stále snižuje počet zájemců o studium na SPŠT a počet přijímaných žáků se téměř nemění, znamená to pro školu stále menší možnost výběru budoucích studentů. Přesné informace lze vyčíst z grafu 3. Oproti dřívějším letům, kdy byl počet přihlášených žáků téměř dvojnásobně vyšší než přijatých, se tento poměr razantně

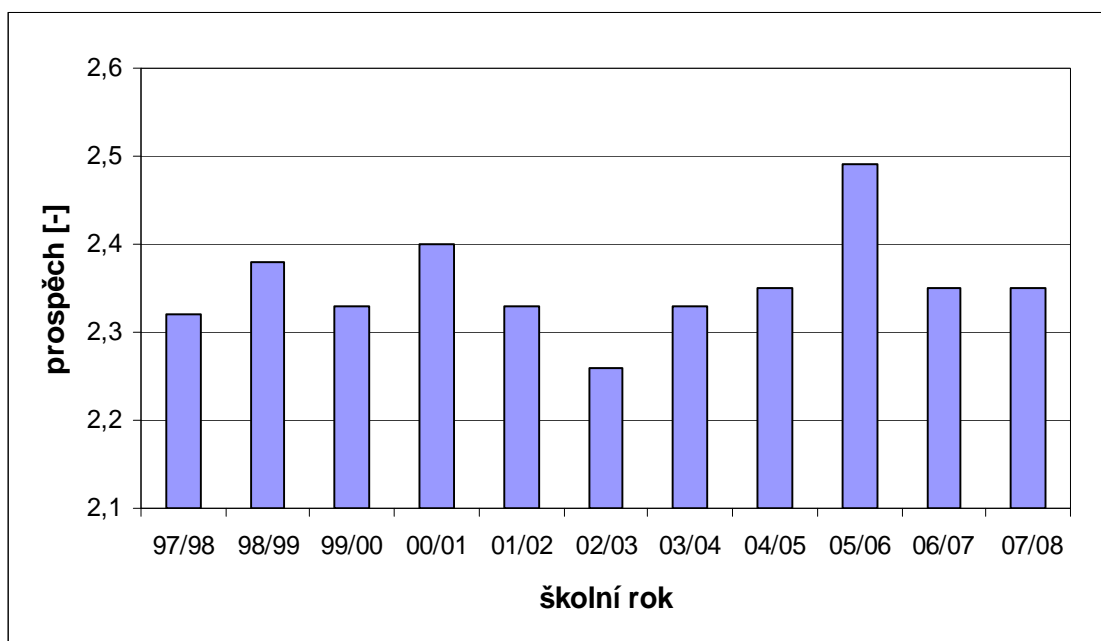
snížil. Nyní je ke studiu přijímáno přibližně 80% hlásících se žáků, to znamená, že téměř všichni.

5.5 Studijní zdatnost žáků

Stále se snižující rozdíl mezi počtem přihlášených a přijatých žáků je pro studenty výhodný, mají zde vyšší šanci na přijetí. Pro školu to však nemá blahý dopad. V době, kdy zaznamenává snížený zájem o své obory, si nemůže vybírat jen ty nejlepší studenty, jak je tomu v letech, kdy se hlásí žáků více. Může se stát, že žáci chtějí jen snadno získat maturitu a nemají skutečný zájem o obor. Škola je tak postavena před nelehký úkol, buď přijme potřebný počet studentů s vědomím, že musí snížit nároky na ně a tím hrozí pokles úrovně a prestiže školy, nebo přijme jen ty nejlepší, ovšem za cenu nižších finančních zdrojů, neboť podle počtu svých žáků dostává dotace od státu.

Tato kapitola nabízí porovnání studijních úspěchů dnešních studentů a žáků z počátku sledovaného období. Zabývá se průměrným prospěchem žáků, podílem žáků s vyznamenáním a naopak podílem těch, co neprospěli. Sleduje souvislost s počtem zameškaných hodin. Všechna data vyhodnocovaná v této kapitole byla získána z výročních zpráv. Výsledky jsou uvedeny v tab. P3 Přílohy 1.

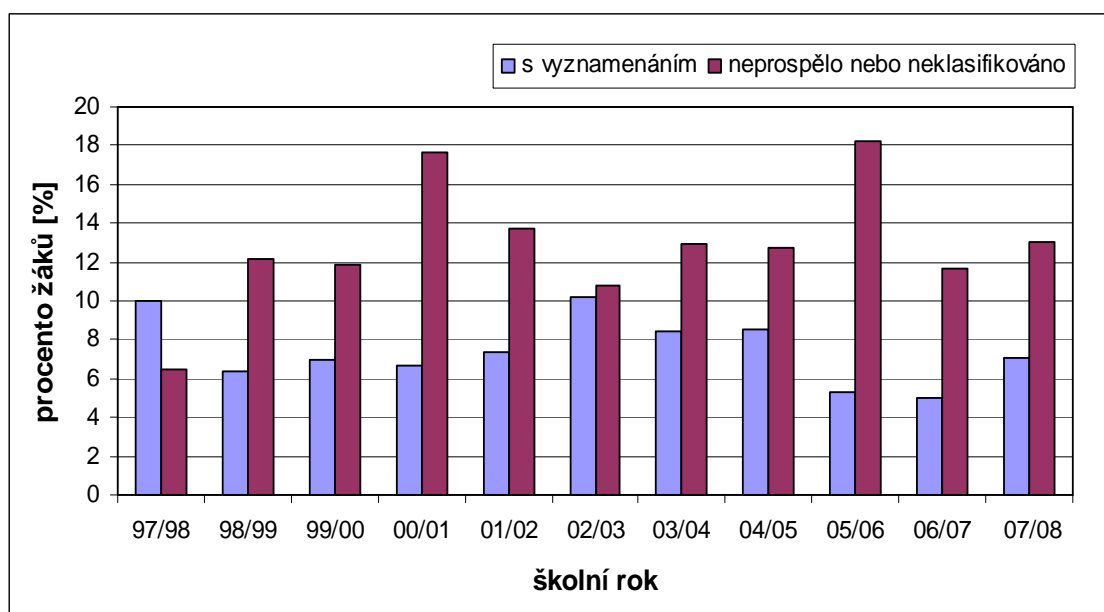
V grafu 4 je vynesena průměrný prospěch žáka školy na konci školního roku.

Graf 4 Průměrný prospěch žáka školy

Při porovnávání je třeba brát zřetel na měřítko na ose y, neboť byl počátek posunut na hodnotu 2,1. Prospěch kolísá v rozmezí (2,26 - 2,49), a ač by se dalo předpokládat, že se bude zhoršovat, nelze v grafu rostoucí tendenci rozpoznat.

Následující graf podává informaci o procentuálním zastoupení žáků, kteří měli na konci školního roku vyznamenání, a žáků nespívajících nebo neklasifikovaných. Bohužel zde, jakož i v případě ostatních grafů, nebylo možno zjistit tyto údaje pro předchozí roky.

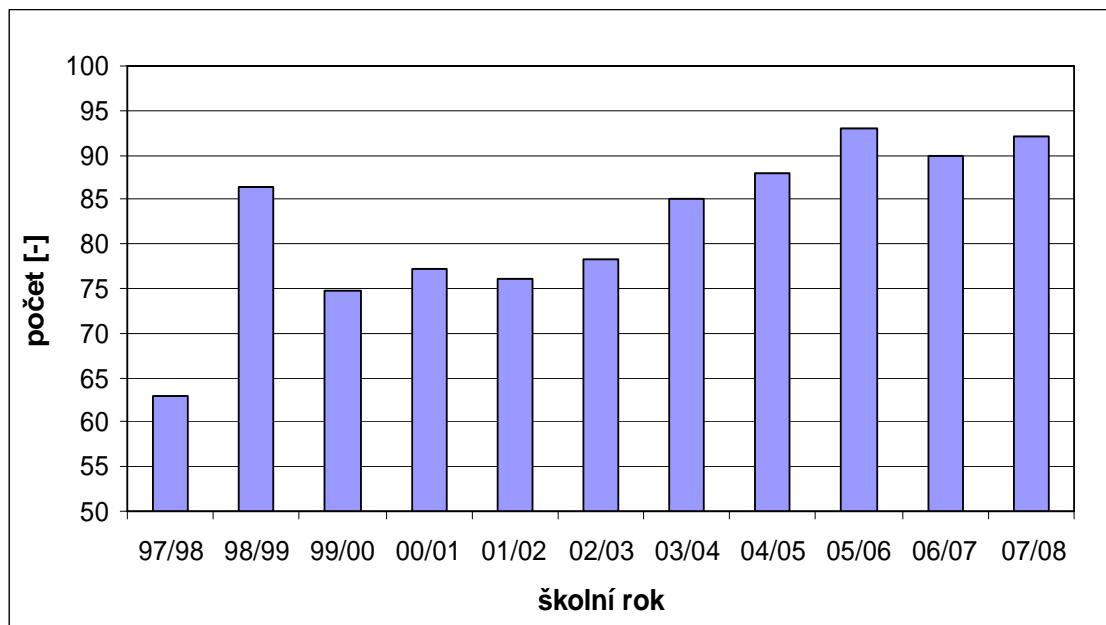
Graf 5 Porovnání podílu žáků s vyznamenáním a žáků, kteří neprospěli nebo nebyli klasifikováni

S výjimkou prvního sledovaného roku počet žáků s vyznamenáním zaostává za žáky neklasifikovanými nebo nespívajícími. Nejvýznamnější rozdíly lze vidět v roce 00/01 a 05/06, čemuž odpovídají i dva nejhorší průměrné prospěchy v grafu 4. Stejně tak i relativně úspěšný rok 02/03, kdy se počet žáků s vyznamenáním blíží počtu nespívajících, je velice pozitivní i z hlediska prospěchu žáků. Neboť neznáme příslušné hodnoty pro předchozí léta, nelze vyslovit závěr, jak se sledovaný poměr oproti nim změnil, avšak v porovnání s rokem 97/98 dochází v každém případě ke zhoršení.

Ing. Hübnerová uvedla, že škola musí každým rokem snižovat nároky při přijímacích řízeních, neboť si mládež ze základní školy odnáší méně znalostí. Hlavním problémem prý je stále nižší ochota žáků se vzdělávat. Toto tvrzení nelze zobecnovat, ale při pohledu na graf 5 je namístě uznat, že se zvyšuje počet těch, kterých

Vývoj Střední průmyslové školy textilní Jihlava - Helenín

se týká. Pro ilustraci je zařazen i graf 6. Je na něm znázorněn růst počtu zameškaných hodin na jednoho žáka, je třeba věnovat pozornost posunutí počátku na ose y do hodnoty 50. Je možné, že je zvyšující se absence důsledkem dlouhodobých nemocí apod., ovšem příčinou může být i vlažný přístup žáků ke studiu.

Graf 6 Průměrný počet zameškaných hodin na žáka

6. Dotazník

Ani žáci, ani jejich rodiče nemusí mít, a většinou ani nemají, dostatečně široký přehled o textilním průmyslu a jeho potřebách. O tom, jak je dnes těžké sehnat práci v tomto oboru, ví hlavně ti, co se o to v posledních letech pokoušeli. Proto byl vytvořen dotazník (viz. Příloha 2) obracející se na nedávné absolventy SPŠT Jihlava - Helenín. Jeho cílem bylo prostřednictvím třinácti otázek zjistit:

- ❖ absolventy kterých oborů pokládají za nejvíce žádané na trhu práce,
- ❖ jak z hlediska praxe hodnotí znalosti a dovednosti, které jim škola dala,
- ❖ jakým směrem by se měla škola ubírat v dalším vývoji.

Pro vyplnění dotazníku byli vybráni absolventi let 2001 až 2004. U těchto absolventů je nejvíce pravděpodobné splnění požadavků, že se během posledních několika let ucházeli o zaměstnání a v zaměstnání setrvali dostatečnou dobu na to, aby zjistili, jak je na ně škola připravila. Důležitým faktorem při výběru bylo i to, že se podařilo řešitelce získat kontakty právě na žáky, kteří navštěvovali školu přibližně ve stejných letech jako ona. Dotazník byl rozeslán 55 respondentům elektronickou poštou, 39 ho vyplněný vrátilo zpět, od 16 respondentů se nepodařilo získat odpověď.

Respondenti měli být rozděleni do skupin podle odpovědí na první otázku, tedy podle studovaného oboru. Protože však téměř všichni měli oděvní zaměření, jejich rozdělení nebylo uskutečněno. První dvě otázky byly tedy jen informativní, nebyly vyhodnocovány.

Podle odpovědí na třetí až pátou otázku byli vytvořeny čtyři skupiny respondentů (viz. tabulka 3). Toto rozdělení bylo následně použito při zpracovávání dotazníku ve smyslu toho, na jaké otázky jsou ti kteří respondenti způsobilí odpovědět.

Tab. 3 Rozdělení respondentů do skupin

kategorie	počet
všichni odpovídající	39
hledali zaměstnání v textilu	34
našli zaměstnání v textilu	24
nyní pracují v textilu	5

Z těch, kteří se snažili získat zaměstnání v textilním oboru, se to podařilo 71 %. V dnešní době zde pracuje již jen 15 %. Ostatní pravděpodobně odešli do jiných průmyslových odvětví.

Nejvíce žádané obory

Na tyto otázky byly hodnoceny odpovědi jen od respondentů, kteří hledali zaměstnání v textilním oboru. Bylo vyřazeno pět respondentů, kteří toto zaměstnání nehledali, a tedy nemohou říci, o které absolventy je největší zájem. Veškeré výsledky jsou uvedeny v tab. P9 až P11 Přílohy 2.

Na otázku, jak by se dnes v porovnání se skutečností uplatnili, kdyby studovali umělecky zaměřený obor, odpovědělo 47 %, že nemohou posoudit. Dalších 29 % si myslí, že by se uplatnili hůře, a jen 25 % lépe. Tyto výsledky vypovídají o celkové nestabilní situaci v textilu, která podle respondentů postihuje patrně všechna odvětví.

Dalším úkolem bylo přidělit oborům body od 1 do 4 podle poptávky po nich na trhu práce. Pro porovnání byly vybrány obory, které škola nabízela, když byli respondenti jejími studenty. Největší průměrný počet bodů získal obor management (3,8), následuje oděvnictví (2,27) a návrhářství (2,18). Nejméně žádaný je podle respondentů obor pletařství (1,73). Největší šanci na uplatnění mají tedy absolventi oboru Management.

Na další otázku, o absolventy jakého oboru mají textilní firmy dle jejich zkušeností největší zájem, však odpovědi neodpovídají předchozímu výsledku: 59 % uvedlo jako nejžádanější obor oděvnictví, 26 % management, podle 9 % nemají textilní firmy zájem o absolventy vůbec a 6 % hlasovalo pro pletařství. Nikdo nezvolil jako nejžádanější obor návrhářství.

Rozpor mezi posledními dvěma výsledky může tkvět v tom, že absolventi ekonomicky zaměřených oborů se mohou uplatnit i v jiných než textilních firmách, jsou tedy nejvíce žádanými na trhu práce obecně, v textilních firmách však patrně převažuje poptávka po absolventech oboru oděvnictví. Stejně i obor Návrhářství se umístil lépe než pletařství zřejmě díky tomu, že respondenti počítali se soukromým podnikáním návrhářů, textilní firmy však mají přednostní zájem o absolventy jiných oborů.

Hodnocení působení školy

Na to, jak nás na profesi připravila střední škola, může mít určitě názor každý, proto byly v tomto případě zpracovány všechny odpovědi (jejich přehled viz tab. P12 a P13 Přílohy 2).

Většina respondentů (72 %) hodnotí ve škole získané znalosti a dovednosti vzhledem k požadavkům v zaměstnání jako dobré, 18 % je neposuzovalo a 10 % tvrdí, že jim škola dala nedostatečný základ. V pracovním poměru přitom nejvíce využili poznatky z ekonomiky a z práce na počítači (58 %), praxe (26 %), 13 % využívá hlavně cizí jazyk a 3 % teorii výroby. Navrhováním se patrně nezabývá nikdo. Pro zajímavost byly vyhodnoceny zvlášť odpovědi respondentů, kteří našli uplatnění v textilu. Ti nejvíce využili ekonomiku se znalostí práce na počítači (46 %) a praxi (42 %).

Lze říci, že škola dává svým absolventům do života dobrý základ s tím, že v zaměstnání nejvíce využívají znalosti ekonomiky a práce na počítači. Ti, co pracovali nebo ještě pracují v textilním odvětví, uvedli také praktické dovednosti získané v rámci školních praxí.

Navrhovaný vývoj školy

Doporučení týkající se vyučovacích předmětů i celých oborů by měli vyslovit ti, kteří v textilním oboru pracovali. V tab. P14 - P16 v Příloze 2 jsou uvedeny i odpovědi všech respondentů, v mnoha případech se shodují, ale nebudou zde vyhodnocovány.

Větší důraz by při výuce kladlo na ekonomiku 24 % respondentů, na praxi 21 %, na výuku jazyků stejně jako na práci na počítači 17 % a na novinky v oboru 8 %. Jako nový předmět, který by pomohl absolventům v zaměstnání, by navrhlo 41 % respondentů druhý cizí jazyk, 38 % základy obchodování, 13 % práci na počítači a 8 % psychologii. Respondenti by tedy prohloubili vyučování ekonomiky a praxe a dále by rozšířili hlavně výuku cizích jazyků a práce na počítači.

Poslední otázka dotazníku byla, na jaký obor by do budoucna škole doporučovali se zaměřit. 44 % respondentů by se ubíralo ekonomickým směrem, 38 % směrem technických textilií a sportovních oděvů a 18 % by se vrátilo k textilním technologiím a oděvnictví.

Ani v jedné z odpovědí na tyto tři otázky se neobjevila zmínka o návrhářství nebo umění. Naopak většina respondentů preferuje směr ekonomický s důrazem na jazykové schopnosti absolventů a práci na počítači. Část respondentů si všímá vývoje na poli speciálních sportovních a technických textilií a doporučovala by škole ubírat se tímto směrem. K tomu nutno dodat, že základem pro obor speciálních textilií zůstávají klasické technologie a oděvnictví.

7. Závěr

Předmětem práce bylo sledovat vývoj studijních oborů na Střední průmyslové škole textilní Jihlava - Helenín od počátku 90. let minulého století doposud. Hlavně ke konci zmíněného období zde dochází k zásadním změnám. Obory orientované na pletářství a oděvnictví postupně vymizely. Na jejich místo nastoupily výtvarné obory, kde se žáci naučí esteticky správně zušlechťovat či zpracovávat textilie, ale také čistě umělecky zaměřené obory, jako např. Užitá malba, ve kterých není ani stopy po textilu. Významnou pozici zaujímají na škole obory ekonomického a návrhářského charakteru. Škola je nabízí už od 90. let a nyní ještě rozšiřuje jejich paletu.

Pro zjištění zájmu o jednotlivé obory byly vyhodnoceny počty přihlášených žáků ke studiu na nich. Největší oblibě se opravdu od počátku těší obory návrhářské, kde býval počet uchazečů přibližně dvojnásobný oproti technologickým nebo ekonomickým. Avšak stejně jako ostatním oborům se ani návrhářství nevyhnul klesající trend počtu zájemců. Celkový počet uchazečů o studium na škole nadále klesá. Nově otevírané obory tedy nezvrátily jejich upadající zájem, jen ho v některých letech zmírnily.

I za cenu snižování nároků u přijímacích zkoušek škola každoročně nabírá přibližně stejný počet studentů. Pokud nenaplní celé třídy, otevírá pouze jejich poloviny. S tímto stavem, dá se říci, předem počítá a nabízí každoročně široký okruh oborů. Není nic neobvyklého, že pět nebo šest oborů je otevřeno pro tři třídy studentů. Umělecké obory jsou v tomto směru výhodou, neboť větší počet studentů by pro ně ani nebyl vhodný.

Navzdory snižujícím se nárokům na zájemce o studium bylo zjištěno, že průměrný prospěch žáků se systematicky nezhoršuje, má spíše kolísavý charakter. Ve studii byl sledován i podíl žáků s vyznamenáním a naopak žáků neprospívajících nebo neklasifikovaných. Na tomto místě je nutno říci, že pro všechna léta kromě prvního sledovaného roku platí, že je počet žáků s vyznamenáním výrazně převýšen druhou skupinou.

Součástí studie byl i dotazník, jehož úkolem bylo zjistit názor bývalých absolventů školy, jakým směrem by se měla v budoucnu ubírat. Respondenti jednoznačně podporují ekonomicky zaměřené obory. Jejich výhodou je bezesporu možnost uplatnění i v jiném než textilním odvětví. Co se však týče textilu, dávají

přednost klasickému oděvnictví před návrhářstvím, neboť pokud textilní firmy přijímají zaměstnance, jsou jimi hlavně oděváři. Na otázku, na jaký obor by se podle nich měla škola zaměřit, odpověděla největší část oborem ekonomickým. Velmi zajímavá však byla odpověď dalších dvou skupin, kdy jedna navrhovala speciální textilie a druhá návrat k oděvnictví a textilním technologiím. Nikoho z respondentů nenapadl obor spojený s návrhářstvím či uměním. Speciální textilie, jak technické, tak i pro sportovní účely, jsou pro české podniky opravdu příležitostí, jak se znovu prosadit. Problémem však je obecné povědomí veřejnosti o textilu. Dle slov Ing. Hübnerové není z řad žáků a jejich rodičů o tento obor zájem. Škola se tedy nemíní odvracet od zatím relativně žádaného uměleckého zaměření.

Přestože změny na škole s výsledky dotazníku nekorespondují, nelze je zavrhnout. Nové obory se hodně opírají o ruční řemeslné zpracování textilií i jiných materiálů, v čemž lze vidět důsledek úpadku velkých textilních firem a tedy ukončování velkosériové výroby v České republice. Naše země nemůže konkurovat masové výrobě východních zemí, ale zdejší výrobci mají šanci proniknout hlavně nápaditostí a originalitou svých výrobků. To platí jak v oblasti zmiňovaných speciálních textilií, tak i ve výtvarnictví. Jsou to právě novinky, které mohou předstihnout asijský trh a zachránit tak českou textilní výrobu před upadnutím do zapomnění. Možná jednou budeme překvapeni, kterému odvětví se to podaří.

Seznam použité literatury

- [1] Horák, J., Kratochvíl, M.: Nástin dějin pedagogiky. 1. vyd. Liberec: VŠST v Líbaerci, 1993. ISBN 80-7083-127-8.
- [2] Černohorský, Z.: Vývoj učňovského školství v Československu. 1. vyd. Praha: SPN, 1973.
- [3] Matěječek, J., Macháčová, J.: Nástin textilní výroby v českých zemích v období 1781-1848. Opava: Interní tisk Slezského ústavu ČSAV, 1991.
- [4] Almanach k 50. výročí založení SPŠT Jihlava - Helenín.
- [5] Almanach ke 40. výročí založení SPŠT Jihlava - Helenín.
- [6] Internetové stránky SPŠT Jihlava - Helenín [online].
[cit. 2008-01-27]. <<http://www.spst-helenin.cz/>>.
- [7] Internetové stránky Střední uměleckoprůmyslové školy [online].
Poslední aktualizace 4. 12. 2008 [cit. 2008-11-11]. <<http://www.helenin.cz/>>.
- [8] Internetové stránky Národního ústavu odborného vzdělávání [online].
[cit. 2008-11-11]. <<http://www.nuov.cz/>>.
- [9] Pelikán, J.: Základy empirického výzkumu pedagogických jevů. 1. vyd. Praha: Karolinum, 1998. ISBN 80-7184-569-8.
- [10] Gavora, P.: Výzkumné metody v pedagogice: Příručka pro studenty, učitele a výzkumné pracovníky. 1. vyd. Brno: Paido, 1996. ISBN 80-85931-15-X.
- [11] Horák, J.: Škola a hodnotová orientace dětí a mládeže. 1. vyd. Liberec: TU v Líbaerci, 1997. ISBN 80-7083-257-6.
- [12] Učební plány a profily absolventů SPŠT Jihlava - Helenín a Střední uměleckoprůmyslové školy z let 1997-2007.
- [13] Výroční zprávy SPŠT Jihlava - Helenín a Střední uměleckoprůmyslové školy z let 1997-2007.

Seznam příloh

Příloha 1

Počet přihlášených a přijatých žáků do jednotlivých oborů v letech 1998-2008.

Počet přijatých a přihlášených žáků do jednotlivých odvětví v letech 1998-2008.

Průměrné sledované parametry pro školní roky 97/98 až 07/08.

Příloha 2

Dotazník zasláný absolventům SPŠT Jihlava - Helenín.

Výsledky dotazníku.

Příloha 1

Tab. P1 Počet přihlášených a přijatých žáků do jednotlivých oborů v letech 1998-2008

obor	rok	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
		přihlášeno přijato	přihlášeno přijato	přihlášeno přijato	přihlášeno přijato	přihlášeno přijato	přihlášeno přijato	přihlášeno přijato	přihlášeno přijato	přihlášeno přijato	přihlášeno přijato	přihlášeno přijato
Oděvnictví		x 27	x 28	40 30	36 31	34 21						
Modelování pletenin		x 26	x 28									
Management textilu a oděvnictví		x 31			44 29	40 28	47 30	55 30	36 30	32 30	16 15	15 15
Textilní výroba a podnikatelství			x 28	43 30								
Modelářství a návrhářství oděvů		x 30	x 30	84 29	99 30	89 30	84 29	80 30	67 29	42 30	32 23	30 30
Textilní výtvarnictví - pletařská tvorba							46 24	12 8	10 8			
Textilní výtvarnictví - ruční výtvarné zpracování textilií								14 8	15 9	15 10		
Textilní výtvarnictví - ruční tisk a ruční tkaní								16 8				
Textilní výtvarnictví - tvorba dekorativních předmětů z textilních a přírodních materiálů									14 7			
Propagační výtvarnictví - výstavnictví										31 20	18 14	25 15
Management a podnikání v umění a reklamě											16 15	17 15
Scénická technika											15 13	
Užitá malba											10 7	17 15
celkem		x 114	x 114	167 89	179 90	177 83	177 83	177 84	142 83	120 90	107 87	104 90

Tab. P2 Počet přijatých a přihlášených žáků do jednotlivých odvětví v letech 1998-2008

rokov odvětví		1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
		technologické	přihlášeno	x	x	40	36	34				
	přijato	53	56	30	31	21						
ekonomické	přihlášeno	x	x	43	44	40	47	55	36	32	32	32
	přijato	31	28	30	29	28	30	30	30	30	30	30
návrhářské	přihlášeno	x	x	84	99	89	84	80	67	42	47	30
	přijato	30	30	29	30	30	29	30	29	30	28	30
uměleckořemeslné	přihlášeno						46	42	39	15		
	přijato						24	24	24	10		
čistě umělecké	přihlášeno									31	28	42
	přijato								20	21	30	

Tab. P3 Průměrné sledované parametry pro školní roky 97/98 až 07/08

rokov sledované parametry		97/98	98/99	99/00	00/01	01/02	02/03	03/04	04/05	05/06	06/07	07/08
počet žáků		310	297	286	328	328	305	310	305	302	301	298
prospělo s vyznamenáním		31	19	20	22	24	31	26	26	16	15	21
neprospělo nebo neklasifikováno		20	36	34	58	45	33	40	39	55	35	39
prospěch		2,32	2,38	2,33	2,4	2,33	2,26	2,33	2,35	2,49	2,35	2,35
absence		63,04	86,5	74,86	77,2	76,2	78,3	85,2	87,84	92,89	89,96	92,07

Příloha 2

Vážená paní, vážený pane,

jsem studentkou Fakulty textilní Technické univerzity v Liberci a zároveň studuji Doplnkové pedagogické studium na Fakultě pedagogické téže univerzity. V současné době pracuji na své bakalářské práci, zaměřené na vývoj učebních oborů Střední průmyslové školy textilní Jihlava – Helenín.

Prosím Vás o vyplnění dotazníku, který je zaměřen na dané téma a jehož výsledky potřebuji pro dokončení bakalářské práce.

Děkuji, s pozdravem Ing. Vladislava Frühbauerová.

Prosím Vás o zodpovězení následujících otázek:

- 1) Jsem absolventem textilního oboru zaměřeného na
 - a) oděvnictví
 - b) pletařství
 - c) management
 - d) návrhářství
 - e) jiná možnost

- 2) Střední školu jsem dokončila v roce

- 3) Po skončení studia jsem hledal(a) uplatnění v textilním oboru
 - a) ano
 - b) ne

- 4) Podařilo se mi najít uplatnění v textilním oboru
 - a) ano
 - b) ne

- 5) Nyní pracuji v textilním oboru
 - a) ano
 - b) ne

6) Kdybych studoval(a) obor více zaměřený na umění (návrhářství, výtvarnictví), uplatním se dnes

- a) lépe
- b) hůře
- c) nevím

7) Obodujte textilní obory dle poptávky po jejich absolventech na trhu práce (4 body nejžádanější, 1 bod nejméně žádaný obor)

- oděvnictví ...
- management ...
- pletařství ...
- návrhářství ...

8) V textilních firmách, kde jsem se ucházel(a) o práci, měli zájem hlavně o absolventy textilního oboru

- a) oděvnictví
- b) pletařství
- c) návrhářství
- d) management
- e) jiný

9) Z hlediska znalostí a dovedností požadovaných po mně v zaměstnání mi střední škola dala

- a) dobrý základ
- b) nedostatečný základ
- c) nemohu posoudit

10) V zaměstnání jsem nejvíce využil(a) znalosti či dovednosti získané v předmětu zabývajícím se

- a) teoretickými postupy (technologie, konstrukce stříhů)
- b) praxí
- c) navrhováním a tvorbou nových výrobků
- d) hospodářstvím, ekonomikou, prací s PC
- e) jiný předmět

11) Větší důraz bych při výuce kladl(a) na předměty týkající se
(jakýkoli, nemusí se shodovat s předchozím rozdělením)

12) V zaměstnání mi chyběly znalosti, které by se mohly získat na střední škole.
Navrhla bych doplnění učebních plánů o předmět

a)

b) nic mě nenapadá

13) Pokud vezmu v potaz situaci textilního průmyslu u nás, myslím, že by se SPŠ
textilní měla v budoucnu zaměřit na přípravu studentů v oboru

Výsledky dotazníku.

Tab. P4 Otázka 1

odpověď	počet
a	31
b	3
c	1
d	4
e	0

Tab. P5 Otázka 2

odpověď	počet
2001	2
2002	5
2003	28
2004	4

Tab. P6 Otázka 3

odpověď	počet
a	34
b	5

Tab. P7 Otázka 4

odpověď	počet
a	24
b	15

Tab. P9 Otázka 6 - dále zpracovány
odpovědi 34 respondentů, kteří
na otázku 3 odpověděli a).

Tab. P8 Otázka 5

odpověď	počet
a	5
b	34

odpověď	počet
a	8
b	10
c	16

Tab. P10 Otázka 7

varianta	průměrný počet bodů
oděvnictví	2,27
management	3,82
pletařství	1,73
návrhářství	2,18

Tab. P11 Otázka 8

odpověď	počet
a	20
b	9
c	2
d	0
e - není zájem	3

Tab. P12 Otázka 9 - dále zpracováno všech 39 odpovědí.

odpověď	počet
a	28
b	4
c	7

Tab. P13 Otázka 10

odpověď	počet	počet (z těch, co na otázku 4 odpověděli a)
a	1	1
b	10	10
c	0	0
d	23	11
e - cizí jazyk	5	2

Tab. P14 Otázka 11 - odpovědi všech respondentů a těch, kteří na otázku 3 odpověděli a).

odpověď	počet (všichni)	počet (3a)
technologie	2	2
praxe	5	5
ekonomika	9	6
cizí jazyk	12	4
novinky v oboru	3	3
práce na počítači	8	4

Tab. P15 Otázka 12

odpověď	počet (všichni)	počet (3a)
druhý jazyk	13	9
obchodování	2	2
práce na počítači	17	10
psychologie	7	3

Tab. P16 Otázka 13

odpověď	počet (všichni)	počet (3a)
management	19	15
textilní technologie a oděvnictví	6	6
technické textilie a speciální oděvy	14	13